

Stenografični zapisnik

jednajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 18. novembra 1890.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Josip Poklukar in deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi-razun: Ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia, baron Benno Taufferer in Ignacij Zitnik. — Zapisničar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika X. deželno-zborske seje dné 14. novembra 1890.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Ustno poročilo finančnega odseka o zgradbi nove deželno-branske vojašnice v Ljubljani (k prilogi 51.).
4. Ustno poročilo finančnega odseka o preložitvi ceste čez „Wagensberg“ (k prilogi 36.) in o dotičnih prošnjah trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani in občin Litija, Šmartno i. d.
5. Ustno poročilo upravnega odseka o napravi ceste iz Podpeči do gospodarske ceste, ki se nahaja v ozemlju Ljubljanskega mesta ter stika z okrajno cesto Tomišelj-Lipe in gledé uvrstitve obeh prog med okrajne ceste (k prilogi 42.).
6. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Ustija zaradi razdelitve nekih pašnih parcel med občince (k prilogi 46.).
7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji zdravstvenega zastopa Kočevskega, gledé naprave bolnice v Kočevju.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Radomlje, Jarše, Rova in vasi Preserje za podporo za napravo mostu preko Bistrice pri železniški postaji Jarše-Mengeš.
9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji župnije Sv. Katarina v Topolu za ustanovitev samostojne občine.
10. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji davkarske občine Preloka za ločitev od občine Vinice ter za ustanovitev samostojne občine z imenom Preloka.
11. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o § 7. letnega poročila deželnega odbora: „Deželni zavodi in zakladi“.

Stenographischer Bericht

der eilften Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 18. November 1890.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar und Landeshauptmann-Stellvertreter Otto Baron Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Benno Baron Taufferer und Ignaz Zitnik. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der X. Landtags-Sitzung vom 14. November 1890.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend den Bau der Landwehrkaserne in Laibach (zur Beilage 51).
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend die Umlegung des StraÙe über den Wagensberg (zur Beilage 36) und über die bezüglichlichen Petitionen der Handels- und Gewerbekammer in Laibach und der Gemeinden Littai, St. Martin u. a.
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Herstellung einer StraÙe von Podpeßch bis zu der im Gebiete der Stadt Laibach gelegenen, an die Tomischel Lipe BezirksstraÙe anschließenden WirtschaftsstraÙe und Einreihung der beiden Strecken in die Kategorie der BezirksstraÙen (zur Beilage 42).
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch der Gemeinde Ustija wegen Vertheilung einiger Weideparzellen unter die Gemeindeeinsassen (zur Beilage 46).
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Sanitätsvertretung von Gottschee betreffs Errichtung eines Krankenhauses in Gottschee.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden Radomlje, Jarßche, Rau und der Ortschaft Preserje um Subvention behufs Herstellung einer Brücke über den Feßtrichbach bei der Eisenbahnstation Jarßche-Mannsburg.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Pfarramtes St. Katharina zu Topol um Creierung einer selbständigen Gemeinde.
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Steuergemeinde Preloka um Ausschcheidung aus der Gemeinde Weiniz und um Constituirung einer selbständigen Gemeinde mit der Bezeichnung Preloka.
11. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über § 7 des Rechenschaftsberichtes des Landesauschusses: „Landesanstalten und Fonde“.

12. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu gledališkega zaklada za leto 1891. (k prilogi 21.).
13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Dolu, da se prevzemo oskrbovalni troški 347 fl. 40 kr. za Franciško Vidmar na deželni zaklad.
14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Ivana Dražila za povešanje miloščine.
15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kranjske kmetijske družbe za podporo za ustanovitev pepinjere.
16. Ustno poročilo finančnega odseka o neki personalni stvari.
17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za izvanredno podporo.
18. Ustno poročilo finančnega odseka ob ustanovitvi mesta asistenta na kirurgičnem oddelku deželne bolnice v Ljubljani (k prilogi 60.).
19. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občin Semič, Suhorje, Vinica i. d. za podporo za napravo vodnjakov.
20. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Janeza Martinšek-a iz Žirov za podporo vsled škode, provzročene po nevihti.
21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva Kresniškega za podpro za popravo občinskih potov.
22. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji šolskega vodja Ivana Lapajne v Krškem za podporo za izdajo prirodoписа.
23. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učitelja dr. Tomaža Romih v Krškem za podporo za izdajo „obrtnega knjigovodstva“.
24. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Čeplje, da se deželna cesta Kočevje-Črnomelj ne preloži čez Nemško Loko.
25. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji mestne občine Idrija in občin Dole in Rovte za uvrstitev občinske ceste Idrija-Veharše med okrajne ceste.
26. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Št. Jurij in Lipljene za podporo za napravo nove občinske ceste iz Št. Jurija do vasi Tlake.
27. Ustno poročilo upravnega odseka gledé učnih knjig za slovenske ljudske in srednje šole (k prilogi 57.).
28. Ustno poročilo upravnega odseka gledé poprave občinskih potov iz Črnega Vrha na okrajno cesto Vrhuika-Polhovi-gradec (k prilogi 55.).
29. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora in sicer o:
  - § 9. „Ustanove“;
  - § 11. „Različne reči“.
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Theaterfondes pro 1891 (zur Beilage 21).
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes Lustthal um Übernahme der Verpflegskosten per 347 fl. 40 kr. für Franciska Vidmar auf den Landesfond.
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Johann Dražil um Erhöhung der Gnadengabe.
15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der f. f. krain. Landwirtschaftsgesellschaft behufs Errichtung der Pepiniere.
16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in einer Personal-Angelegenheit.
17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Gewährung einer außerordentlichen Subvention.
18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in Betreff der Creirung einer Assistentenstelle auf der chirurgischen Abtheilung des Civilspitales in Laibach (zur Beilage 60).
19. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinden Semitsch, Suchor, Weiniz u. a. um Subvention zur Errichtung von Cisternen.
20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Johann Martinšek von Sairach um Unterstützung in Folge von Elementarschäden.
21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes Krefnitz um Subvention behufs Herstellung von Gemeindewegen.
22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Schuldirectors Johann Lapajne in Gurkfeld um Subvention behufs Herausgabe der Naturlehre.
23. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Lehrers Dr. Thomas Romih in Gurkfeld um Subvention behufs Herausgabe der „gewerblichen Buchführung“.
24. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde Tscheplach um Unterlassung der Umlegung der Landesstraße Gottschee-Tschernembl über Deutschgereuth.
25. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Stadtgemeinde Idria und der Gemeinden Dole und Gereuth um Einreihung der Gemeindefraße Idria-Veharische unter die Bezirksstraßen.
26. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden St. Georgen und Liplen um Subvention behufs Herstellung einer neuen Gemeindefraße von St. Georgen bis zur Ortschaft Tlake.
27. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Lehrbücher für slovenische Volks- und Mittelschulen (zur Beilage 57)
28. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Correctur der von Schwarzenberg bis zur Bezirksstraße Oberlaibach-Billichgratz führenden Gemeindefraße (zur Beilage 55).
29. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
  - § 9. „Stiftungen“;
  - § 11. „Verschiedenes“.

Seja se začne ob 10. uri 45 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 45 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Po rjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika X. deželnozbornske seje dné 14. novemb. 1890.

1. Lesung des Protokoll'es der X. Landtags-sitzung vom 14. November 1890.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik X. seje v nemškem jeziku. — Liesst das Protocoll der X. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo besede k ravnokar prečitanemu zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zbornskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Prestopivši k 2. točki dnevnega reda naprosim gospoda tajnika, da prečita predsedništvu došle prošnje.

Tajnik Pfeifer:

Gospod deželni glavar izroča prošnjo okrajnocestnega odbora v Trebnjem, naj bi se okrajne ceste v tem okrajni posipale tako, kakor je bilo do zdaj v navadi.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izroča prošnjo županstva na Dvoru pri Žužemperku za denarno podporo k napravi brvi čez Krko med Stavčovasjo in Brodom.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Svetec izroča prošnjo kranjskega notarskega kolegija v Ljubljani proti omejitvi prisilnega legalizovanja.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izroča prošnjo županstva davčnega okraja Metliškega za podporo 300 gld. k napravi poskušnega vinograda za ameriške trte.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod deželni glavar predlaga po okrajnocestnem odboru v Velikih Laščah izročeno prošnjo

občine Sv. Gregor za uvrstitev občinskega pota Mala Slivnica-Sv. Gregor-Sodražica med okrajne ceste.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šuklje izroča prošnjo županstva v Kostanjevci, da se dodela cesta med Kostanjevico in občino Kalije na Hrvatském.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kavčič izroča prošnjo podobčine Ostrožnabrdo za primerno podporo za zgradbo mostu čez vodo Reko.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Deželni glavar:

Naznanjam, da je ravnokar došla iz tiska priloga 62., to je:

Priloga 62. Poročilo deželnega odbora o gradbi nove bolnice v Ljubljani.

Beilage 62. Bericht des Landesauschusses betreffend den Bau des neuen Krankenhauses in Laibach.

Predmet je nujen, kakor je častiti gospodi znano, in zato predlagam, da se ta priloga koj reši v 1. branji in sicer s tem, da se izroči finančnemu odseku.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ravno tako predlagam, da se takoj v prvem branji reši priloga 63., to je:

Priloga 63. Poročilo deželnega odbora glede naprave nove okrajne ceste med Ribnico in Vinicami do tu mimo držeče deželne ceste Ribnica-Bloke, potem glede preložitve okrajne ceste med Sodražico in Hribom, in glede opustitve obstoječe okrajne ceste med Žigmaricami in Retjami, z načrtom dotičnega zakona.

Beilage 63. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Herstellung einer neuen Bezirksstraße zwischen Reifnitz und Weinitz im Anschlusse an die dort vorbeiführende Reifnitz-Oblater Landesstraße, dann bezüglich der Umlegung der Bezirksstraße zwischen Soderstschitz und Hrib, und Auflassung der bestehenden Bezirksstraße zwischen Schigmaritz und Retje, sammt Vorlage des bezüglichen Gesetzentwurfes.

in da se izroči ta priloga upravnemu odseku.

Poslanec Višnikar:

Predlagam, da se odda to poročilo finančnemu odseku.

Poslanec Pakiz:

To je stvar upravnega odseka, in zato predlagam, da se poročilo odda upravnemu odseku.

Poslanec Kavčič:

Podpiram predlog gospoda poslanca Pakiza, ker stvar v resnici spada v področje upravnega odseka.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Bei dieser Vorlage handelt es sich um einen bedeutenden finanziellen Effect und würde es der constanten Praxis des hohen Landtages entsprechen, derartige Angelegenheiten dem Finanzausschusse zuzuweisen.

Poslanec Pakiz:

Prosim besede! Gospodarski odsek bode prvi obravnaval in potem se izroči stvar finančnemu odseku.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Ker je res, da je vsebina te stvari odločno gospodarskega, pa tudi tako odločno finančnega pomena, predlagal bi, da se stvar izroči, kakor se je to že zgodilo glede nekega drugega predmeta, obema odsekoma, ker se s tem ustreza raznim željam vseh gospodov poslancev.

Deželni glavar:

Menim, da predlog gospoda poslanca Murnika zares ustreza vsem gospodom in zato glasujemo v prvi vrsti o tem, da se izroči poročilo deželnega odbora v prilogi 63. upravnemu in finančnemu odseku v skupno obravnavanje, in prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj še predlagam, da se reši v 1. branji priloga 64., to je:

Priloga 64. Poročilo deželnega odbora glede prispevka za napravo in vzdrževanje državne gozdne drevesnice pri Novem mestu.

Beilage 64. Bericht des Landesausschusses betreffend die Beitragsleistung zu den Anlage- und Erhaltungskosten einer staatlichen Forstschule bei Rudolfswert.

Predlagam, da se to poročilo izroči upravnemu odseku.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj sem pri kraju z naznanili.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Murnik.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visokemu deželnemu zboru oddalo se je doslej nad 140 raznih prošenj. Ker se razvidi, da smo v tem oddelku delovanja jako plodoviti, in ker je sklepati, da nam bode tudi v prihodnjih dneh, dokler bomo zborovali, došlo še precej prošenj, katere bi obtežile delovanje raznih oddelkov, ki imajo rešiti še mnogo zelo važnih stvari, in posebno dva predmeta, ki sta tako važna, kakor morebiti še nobenega ni bilo v vsem času našega zasedanja — ker bi nam dalje te prošnje vzele mnogo časa, ki bi se z ozirom na to, da bodemo zborovali le še nekaj dni, bolje porabil za važnejše stvari, ki se morajo rešiti še tekom tega zasedanja, prosim visoki deželni zbor, da sprejme nasvet, da se vse prošnje, katere bi se odslej predložile visokemu zboru, odstopijo deželnemu odboru.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k predlogu?

(Nihče se ne oglašil. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, da se vse odslej prihajajoče prošnje izroče deželnemu odboru, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej prestopimo na daljne točke dnevnega reda.

Več gospodov poslancev je izrazilo željo, da se 3. točka za danes odstavi od dnevnega reda, in ker dotični dogovori še niso dognani, ustrezam tej želji in bodem postavil predmet na dnevni red prihodnje seje.

Prestopimo k 4. točki, to je:

4. Ustno poročilo finančnega odseka o preložitvi ceste čez „Wagensberg“ (k prilogi 36.) in o dotičnih prošnjah trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani in občin Litija, Šmartno i. d.

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend die Umlegung der Straße über den Wagensberg (zur Beilage 36) und über die bezüglichlichen Petitionen der Handels- und Gewerbekammer in Laibach und der Gemeinden Littai, St. Martin u. a.

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Poročati mi je v imenu finančnega odseka o preložitvi ceste čez Bogenšperk k prilogi 36. Slavni deželni zbor je v svojih sejah dne 18. oktobra l. 1888. in dne 22. novembra l. 1889. sklenil, da se preloži cesta čez Bogenšperk, in da se troški, proračunjeni na 47.300 gld., razdele tako, da prevzame dežela polovico teh troškov v znesku 23.650 gld., cestni okraj Litijski 14.865 gld., Trebanjski 6.084 gld. 37 kr., in Zatiški 2.702 gld. 91 kr.

Naložilo se je tudi deželnemu odboru, da se dela kakor hitro mogoče prično, in dovolil se je kredit 10.000 gld. iz deželnega zaklada. Deželni odbor je zaslísal posamezne cestne okraje in cestni odbor Litijski je pritrldil dotični zahtevi in dal na razpolaganje hranilniške vloge v znesku 4559 gld. 19 kr. in koncem leta 1889. ostalo blagajnično gotovino v znesku 287 gld. 70 kr., skupaj torej 4846 gld. 89 kr. Primanjkljaj 10.018 gld. 83 kr. sklenil je ta cestni odbor pokriti s priklado na davke v letih 1891, 1892 in 1893.

Cestni odbor Trebanjski se je izrekel, da ne more dati drugega prispevka, nego znesek 3000 gld., ki je že naložen v kranjski hranilnici in kateri bode koncem leta znašal 3200 gld.

Zatiški cestni okraj pa je naravnost odbil vsak prispevek za napominano zgradbo, ker pravi, da cesta čez Bogenšperk zaradi dolenjske železnice nima nikakega pomena več. Več občin Zatiškega in Trebanjskega okraja je vložilo pritožbo in je protestovalo proti temu, da se cesta preloži. Deželni odbor je torej sklenil, da se preloži le del ceste sredi hriba, vsa progá se je namreč razdelila v 4 dele. Troški za prvi del so bili proračunjeni na 1200 gld., in za drugi del na 9300 gld. Prvi del se je že začel graditi in gradba se je oddala Koprivinkarju za 9799 gld. ali okroglo 9800 gld. Za drugi oddelek pa je ponudil isti podjetnik 18:34 % odpusta, tako, da bi troški tega oddelka znašali okroglo 8000 gld. Tako bi stala gradba teh dveh delov mesto proračunjenih 21.300 gld., samo 17.800 gld. in bi se tako prihranilo 3500 gld. Nasproti ugovorom cestnega okraja Zatiškega in Trebanjskega in več občin iz teh dveh okrajev omenjam, da je došla deželnemu odboru med zasedanjem visokega zbora peticija 11 občin, to so: Litija, Šmartno, Vače, Št. Vid, Bukovica, Češnjice, Velikigaber, Radohova vas, Hotiče, Konj in Temenica, katere občine prosijo, da se ta cesta kakor hitro mogoče preloži. Navaja se v tej prošnji, da je cesta važna za lokalni promet, kateri bi bil precej živahen med okraji na obeh straneh Bogenšperga, med srednjo Dolenjsko in med Savsko dolino. Ondukaj je nad 80 semnje na leto, na katere se dohaja po cesti čez Bogenšperk. Dalje pravijo, da bode cesta tudi takrat imela svojo važnost, kadar bode železnica zgrajena, ker iz Litije do železnice Grosuplje-Novomesto ni druge zveze, nego cesta čez Bogenšperk. Dalje spada okraj Zatiški pod politični okraj Litijski. Prosilci poudarjajo, da je oddelek ceste pri Leskovci do Pustega Javorja, katerega deželni odbor ne namerava preložiti, tako strm in nevaren, da bi se vsa cesta ne mogla rabiti, ako se tudi ta del ne preloži. V peticiji se trdi, da bi bil v tem slučaju ves znesek 17.800 gld. popolnoma zavržen, da bi pa troški ne znašali nad 30.000 gld. in ne 47.000 gld., kakor je proračunjeno, ako se preloži vsa cesta z malim okrajšanjem.

Omenjati moram še drugo peticijo, namreč trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani. Tudi trgovska zbornica poudarja važnost te ceste in posebno to, da je interesovane osupnilo, ko so zvedeli za sklep deželnega odbora, da se preloži samo en del ceste. Trdi se, da bode cesta tudi ve-

like važnosti, ako se zgradijo Dolenjske železnice. Iz poročila deželnega odbora je razvideti, da se preložitvi ceste čez Bogenšperk najbolj ustavlja zatiški okraj, ali ta ima gotovo najmanj uzoška za to. Zatiški okraj je najsrečnejši okraj glede okrajnih cest, ker jih ima samo 27 km in plačuje le 3 % cestno doklado, med tem, ko ima Trebanjski okraj 54 km okrajne ceste in plačuje 6 % doklado, Litijski okraj pa 119 km ceste in plačuje 15 % cestno doklado, torej petkrat toliko, kakor okraj Zatiški! Vender pa ves Litijski okraj prosi soglasno, da se cesta preloži in je pripravljen toliko žertvovati. Edin ugovor necega adjacenta iz vsega Litijskega okraja opira se na to, da je protestoval proti razlastitvi nekaterih parcel.

Želeti bi bilo, da Zatiški cestni odbor pogleda, koliko naklade za ceste plačujejo drugi okraji. Kranjski cestni okraj, mimo Zatiškega najugodnejši, plačuje 4 % naklade in Berdski 5 %, Kočevski in Loški pa po 25 %, Krški, Radoljski in Velikolaški okraj 20 %. Torej se peticija Zatiškega cestnega odbora pač čudno čita, ako možje trde, da je nemogoče kaj več donasati. Dalje omenjam, da šteje ves zatiški okraj 12.457 prebivalcev, občine pa, katere niso ugovarjale proti preložitvi, 4800 prebivalcev, torej nad tretjino. Št. Vid šteje 2118, Višnjagora pa, ki protestuje proti preložitvi, samo 362 prebivalcev. V cestnem odboru pa slučajno gospoduje Višnjagora. Taki so torej ti protesti.

Da je potreba te preložitve nujna, potrjujejo peticije poslednjih 30 let in to, da so vsi trije interesovani okraji v ta namen že naložili znatne zneske v hranilnico. Tudi slavni deželni zbor je to pripoznal s tem, da je cesto uvrstil med deželne ceste in da se je v zadnjih štirih zasedanjih skorej soglasno izrekel za preložitve ceste. Ugovarja se, da bode cesta izgubila ves pomen, ko se zgradi Dolenjska železnica, in drugič, da ni pravega prometa v tem kraji. Kako težaven je promet čez Bogenšperk, umevno je vsakemu, ki je videl kedaj to cesto. Vozi se po njej le, kdor se je ne more ogniti. Kdor pozna plodovite kraje na obeh straneh Bogenšperka, mora priznati, da so dani vsi pogoji za živahen promet, ako bi ne bili ti kraji ločeni kakor s Kitajskim zidom. Cesta bi koristila tudi Višnji gori, ker bi bila bolj zvezana z Litijo. Kolodvor je projektovan pri Pluski in od Litije bi znašala pot le 13 km. Zelezniška progá iz Litije preko Ljubljane do Pluske znaša 68 km. Na to pač ni misliti, da bodo ljudje po tej daljni poti hodili v Zatiški oziroma Litijski okraj, ker imajo le 13 km od Litije do Pluske in se ta daljava poprej prehodi peš, kakor preko Ljubljane po železnici. Dalje je pa več občin, ki so še bližje pri Pluski, tako na primer občina Šmartno, ki bode imela do Pluske le kakih 10 km. Omenjam tudi, da je cesta čez Bogenšperk edina zveza med srednjo Dolenjsko in Savsko dolino, od Ljubljane do Sevnice pa je velikanska daljava. — Deželni odbor namerava le srednji del ceste preložiti in sicer s troški v znesku 17.800 gld., ali s to preložitvijo bi bilo nič, ali tako malo pomagano, da bi bilo teh 18.000 gld. skorej popolnoma zavrženih, ako se vsaj del od Leskovca proti Pustemu Javorju ne preloži. — Fi-

nančni odsek je torej sklenil, da se ima preložiti vsaj še ta del. Troški te zgradbe bi znašali za že sprejeti del 17.800 gld., za tretji oddelek pa, ki je 1967 m dolg, mesto proračunjenih 13.950 gld., računaje 18.34 % odpusta, 11.400 gld., tako, da bi stala vsa ta preložitev 29.200 gld. Ako se troški dele po že določeni konkurenčni razmeri, spadala bi na deželo polovica v znesku 14.600 gld., na Litijo 9.177 gld., na Trebno 3.754 gld., in na Zatično 1.669 gld. Ker ima Trebanjski okraj v kranjski hranilnici na knjizici števil. 96.370 naloženih okroglo 3.200 gld., imel bi doplačati kakih 500 600 gld., nič več. Zatiški okraj pa k večjemu kakih 100 gld. Mislim, da je zaradi teh 100 gld. pač brezpotreben tak upor, kakor se dela.

Glede oddelka na Šmartinski strani pa misli finančni odsek, da preložitev ni tako potrebna in nujna, kakor glede drugih delov, in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželni zbor ustrajajoč pri svojih sklepih dne 18. oktobra l. 1888. in 22. novembra l. 1889., nalaga deželnemu odboru, nemudoma potrebno ukreniti, da se nadaljuje preložitev ceste čez Wagensberg in da se preložitev te ceste od Wagensberga proti jugu do Pustega Javorja — v dolgosti 4952 m — zvrši že tekom prihodnjega leta. Stroške je deliti med deželo in udeležene tri cestne okraje po že določeni konkurenciji.“

Delna črta pod Wagensbergom na severni strani proti Šmartnem v dolgosti 1615 m naj se še pregleda, da se prepriča o nujni potrebi te preložitve in o tem, ako bi se ne dal ta del projektovane ceste skrajšati in dotični troški znižati.“

Deželni glavar:

Otvarjam splošno debato in naznanjam, da se je oglasil k besedi gospod poslanec baron Wurzbach.

Abgeordneter Freiherr v. Wurzbach:

Gegenüber dem Antrage des Finanzausschusses möchte ich mir erlauben das hohe Haus auf den vorliegenden Bericht des Landesauschusses, betreffend die Umlegung der Wagensbergstraße aufmerksam zu machen. In diesem Berichte des Landesauschusses sind alle maßgebenden Umstände so sorgfältig und gewissenhaft erwogen, daß ich vermuthet habe, der Finanzausschuss werde lediglich die Annahme des Landesauschusses berichten befürworten. Ich bin daher erstaunt, daß der Finanzausschuss eine weitere kostspielige Umlegung der Straße über den Wagensberg beantragt, und vermuthet, daß der Finanzausschuss von dem im vorigen Jahre gefaßten diesbezüglichen Landtagsbeschlusse beeinflusst wurde. Seit der vorjährigen Session haben sich jedoch die Verhältnisse wesentlich geändert. Die Erbauung der Unterkrainer Bahn, welche im vorigen Jahre noch vielfach bezweifelt wurde ist nahezu gesichert. Durch diese Bahn wird die schon jetzt geringwertige Straße über den Wagensberg meiner Ansicht nach gänzlich bedeutungslos; (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer:

„Sehr richtig!“) es wäre daher im Interesse der sämtlichen Steuerzahler außerordentlich wünschenswert, wenn die Verbauung großer Geldsummen in diese Straße vermieden würde. Der diesbezügliche Bericht des Landesauschusses ist so eingehend und umfassend, daß ich zur Begründung meiner Anschauung lediglich diesen Bericht des Landesauschusses wiederholen müßte; ich beschränke mich daher auf die Darstellung des gegenwärtigen Zustandes der Straße.

Von St. Martin bei Littai bis zum Fuße des Wagensberges ist die bestehende Straße nahezu eben; einen dort befindlichen, wenige Meter langen Hügel beabsichtigen die dortigen Inassen, wie ich vernommen habe, selbst abzugraben, um die auf dieser Strecke unter allen Umständen überflüssige Umlegung zu vermeiden. Vom Fuße des Wagensberges aufwärts bis zum Schlosse Wagensberg ist die neue Straße nahezu vollendet. Ich möchte mir erlauben, die Hoffnung auszusprechen, daß diese neue Straße an den Stellen, wo sie unmittelbar am Abhange entlang läuft, mit Barrieren versehen werden wird. Vom Schlosse aufwärts bis zum Dorfe Leskovec ist die Straße sehr steil und ich stimme der Ansicht des Landesauschusses bei, daß auch dieser Theil der Straße umgelegt werden soll. Der weitere Theil der Straße von Leskovec gegen Unterkrain ist wohl auch ziemlich steil, doch sind auf dieser ganzen Strecke keinerlei gefährliche Stellen vorhanden; ich glaube daher, daß eine weitere Umlegung als die vom Landesauschusse befürwortete durchaus nicht angezeigt ist. — Die Strecke von St. Martin bis zum Fuße des Wagensberges ist vollkommen gut; der schlechteste Theil, nämlich die Strecke vom Fuße des Wagensberges bis Leskovec, ist theils bereits umgelegt, theils soll sie demnächst umgelegt werden; die Strecke endlich von Leskovec gegen Unterkrain ist wohl etwas beschwerlich aber keineswegs gefährlich, und ist deren Umlegung mit einem unverhältnismäßigen Kostenaufwande wegen des thatsächlich geringen und in Zukunft zweifelsohne noch geringeren Verkehrs nicht gerechtfertigt.

Was nun die in letzterer Zeit lancirten Petitionen der Handelskammer und der Gemeinden Littai und St. Martin betrifft, so hätte ich es wohl verstehen können, wenn einzelne Personen um die gänzliche Umlegung der Straße petitionirt hätten; es ist mir jedoch ganz unerfindlich, wie gerade diese Gesuchsteller in dieser Angelegenheit einen andern Wunsch haben können, als daß das viele Geld erspart werde. Mir ist es nicht bekannt, welche Gründe in diesem Gesuche nebst den Gemeindefiegeln angeführt sind, ich bin jedoch überzeugt, daß kein Grund gefunden wurde, der nicht bereits widerlegt wäre; jedenfalls ist es der Handelskammer und den genannten Gemeinden nicht gelungen, den Nachweis zu führen, daß ein nennenswerter Verkehr auf der Wagensbergerstraße vorhanden oder zu erwarten und daß daher ein so großer Aufwand für diese Straße gerechtfertigt sei. Ich stelle daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Bericht des Landesauschusses, betreffend die Umlegung der Wagensbergstraße, und die in diesem Berichte enthaltenen Anträge werden genehmiget.“

(Klici na desni: — Rufe rechts: „Bravo, bravo!“)

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo ta predlog, da blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v debati.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Častiti gospod predgovornik pravi, da se sklicuje na poročilo in predlog deželnega odbora, katerega imamo pred saboj in katerega je finančni odsek predrugacil. V kolikor se on čudi sklepu finančnega odseka, odgovoril mu bode gospod poročevalec primerno, jaz za svojo osebo pa moram le reči, da popolnoma zaupam v to, da je finančni odsek vestno pretresaval to zadevo in se oziral na vse okolnosti, vsled katerih gospod predgovornik misli, da cesta čez Bogenšperk ne bode imela nobenega prometa, dajš die Straße durch den Bau der Unterfrainer-Bahn ganz bedeutungslos wird“. Jaz mislim, da dokazujejo ravno te okolščine, da bode ta cesta še bolj potrebna. Nočem se sklicevati na izrek strokovnjakov, ki so rekli, da bode cesta tem potrebnejša, kadar se bode sezidala železnica, ampak sklicevati se samo na to, da smo v zadnjih dneh pretresavali in preiskavali vse okolščine, katere so merodajne, da se bode namreč mnogo obrtnih, poljskih in gozdnih pridelkov prevažalo na razne postaje Dolenjske železnice. Če se o tem govori, mi ne bode nihče ugovarjal, da se more tu govoriti le o velikih masah in kako se bode to blago, vsi obrtni, gozdni in poljski pridelki, prevažalo do železniških postaj? Jaz mislim, po cestah, po dobrih cestah, in kjer gre za prevažanje velikih mas blaga, mora se skrbeti tudi za dobre ceste, ako se hoče pospeševati promet, in ena najvažnejših je ravno cesta čez Bogenšperk. Ozirati se je tu na Dolenjsko in na južno železnico. Priznано je in dokazano po praksi, da so vse ceste med železnicami važne in sicer ceste, katere so navpik prôgi teh železnic, ali kakor se reče, normalne, ki niso paralelne, vspeoredne, ampak leže naravnost navpik železniški prôgi in to je ravno pri cesti čez Bogenšperk posebne važnosti, naj se gleda na južno ali Dolenjsko železnico. In skozi kake kraje gre ta cesta? Vodi skozi plodovite kraje, kjer ni pustih gorá in skalnatih planin, ampak vodi mimo gozdov, vinogradov, ki bi bili pripravni tudi za sadne vrte, mimo njiv in po dolini, kjer imamo dosti vodnih močij, jezov in mlinov, in železnica, kadar se bode zgradila, utegne provzročiti, da se tam naseli veliko tovarn. To so tiste okolščine, na katere se je skliceval gospod poslanec baron Wurzbach in skušal dokazati, da ta cesta ni pomenljiva, ali ravno te okolščine, ako se jih vestno in natanko preudarja, dokazujejo, da je Bogenšperška cesta še bolj potrebna posej, kakor dosedaj. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

S tem sklepam in menim, da bi bilo pač predrago, ako bi se samo polovica te ceste preložila, kajti komu bi služila cesta od Litijske do vrha Bogenšperka, na uni strani pa še ne do vrha?! Na oni strani hriba je cesta ne le strma, ampak tudi nevarna, kajti nekolikokrat se tam, posebno po zimi,

prevrne pošta, in mislim, da je to vendar nevarno, če se kdo prevrne iz voza. Gospod poslanec baron Wurzbach je pa tudi sam priznal, da cesta ni „gänzlich bedeutungslos“, ker je namreč rekel: jaz sem za to, da se popravi del ceste pri literi B, to je proga od graščine Bogenšperške do vasi Leskovec zgorej hriba. Čemu bi se ta del preložil, če je cesta „gänzlich bedeutungslos“, to je vendar protislovje. Vsaj ima gospod baron Wurzbach na tisti strani svoje posestvo. Kar zadene troške, nimam z ozirom na to, kar je gospod poročevalec povedal, ničesar dodati in izrekam le gorko željo, naj visoka zbornica pritrdi znanim predlogom častitega gospoda poročevalca finančnega odseka. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Poslanec Svetec:

Visoki zbor! Mene jako veseli, da s prvim gospodom govornikom baronom Wurzbachom nisem zelo navskriž. On skorej vsemu pritrjuje, kar predlaga upravni odsek. On pritrjuje temu, da se preložita na vrhu Bogenšperka dva kosa, on pritrjuje tudi temu, naj se cesta od Šmartinske strani pregleda in ako mogoče, popravi in poravna in on misli, da hočejo ljudje sami popraviti dobrovoljno ta cestni del. Nasprotuje le preložitvi četrtega kosa, namreč proge od Leskovca do Pustega Javorja, ali sam pa pritrjuje, da je z ozirom na silno strmino tudi to treba uvaževati, in ravno to okolščino je uvaževal tudi finančni odsek. Ako se ta kos ne preloži, imamo na vrhu lepo cesto, do katere pa s težkimi vozovi nihče ne more, in če bi mi popravili samo dva kosa ceste, bi to stalo veliko denarja, in vsi troški bi ostali brezuspešni, ker bi se cesta za težke vozove, kakor sem omenil, ne dala porabiti. To bi bila v resnici prava zapravljivost. Vrh tega se boji gospod poslanec baron Wurzbach velikih troškov, ali ti ravno niso veliki. Iz ust častitega gospoda poročevalca smo ravnokar čuli, da se za ta kos do Pustega Javorja ne potrebuje več nego 11.000 gld. in to je, moja gospoda, prava malenkost. Dežela bi prevzela polovico tega zneska, to je 5.500 gld., in od druge polovice največji del Litijski okraj, in ta okraj je s tem popolnoma zadovoljen. Za ostala dva okraja ostane torej prav uboga svotica, za katero se skorej ni vredno puliti.

Moja gospoda, jaz se pa usojam vas opozarjati na nekaj družega. Litijski okraj izplačuje v deželni zaklad precejšnji znesek in pomisliti je treba, da dosedaj od dežele še skoraj ničesar ni zahteval. Koliko se stori za druge okraje! Pomislite, koliko je stala Grosupeljska in Turjaška cesta in koliko se zahteva od nas za Dolenjsko železnico. Le pomislite, celega pol milijona je slavni deželni zbor dovolil in sedaj se je celo zahtevalo, da prevzame dežela garancijo za obrestovanje. Tudi Litijski okraj se udeležuje te žrtve in sedaj naj bi se mu odrekel donesek za cesto, katere potrebo je častiti gospod poročevalec tako jasno dokazal. (Odobranje na levi. — Beifall links.) Ako se dovoli to, kar je, kakor je dokazal gospod poročevalec, v resnici potrebno, potem se stori nekaj, kar je praktično; tudi Litijski

okraj naj ima nekaj od dežele in tudi Litijskemu okraju naj se omogoči, da se more posluževati Dolenjske železnice, kajti to je edina dovozna pot do železnice, kajti od Lazov do Zidanega mosta ni pota, kateri bi vezal Savsko dolino s Temenico, Krko in Mirno. Tudi jaz mislim, da bode taka pot imela tem večjo prihodnost, čimbolj se bode razvijal promet do železnic. Moja gospoda, železnica se mi zdi kakor reka, v katero se stekajo druge postranske vode, ki jej življenje dovaža in kakor bi reka ne imela vode, če bi je potoki ne dovažali, tako tudi železnica hira, če ni dobrih cest do nje in tu imamo ravno priliko, z malimi troški storiti veliko dobroto.

Toplo priporočam, da se sprejme predlog finančnega odseka.

Poslanec Detela:

Visoki zbor! V poročilu deželnega odbora, pri loga 36., navajali so se vsi razlogi, iz katerih je bil deželni odbor prisiljen, skrečiti delo preložitve ceste čez Bogenšperk. Razvideti je, da sta cestna odbora Trebanjski in Zatiški prosila, naj se ustavi preložitev ceste, dotični prošnji pridružile so se občine Trebanjskega in Zatiškega okraja in so naglašale, da sedaj, ko je zagotovljena zgradba dolenjske železnice, za ta omenjena okraja cesta čez Bogenšperk nima več tega pomena, kakor poprej. To je enoglasno mnenje teh občin, in če se preudavja njih geografična lega, mora se priznavati, da sodijo prav. Zakaj poprej se je v peticijah naglašala potreba te preložitve in utemeljevala s tem, da je treba dobre dovozne ceste za Zatiški, Trebanjski in Novomeški okraj do postaje južne železnice v Litiji; in oziraje se na to potrebo se je sklenila preložitev ceste čez Bogenšperk, da bodo imeli napominani okraji dobro zvezo z železnico. Ker je pa sedaj gotovo, da se bode zgradila dolenjska železnica, nastal je ves drug položaj in očitno je, da razlogi, ki so se poprej navajali za zgradbo ceste čez Bogenšperk sedaj niso več neveljavni. Seveda se pravi, da so vse cestne zveze, ki vodijo proti železnici, koristne. Res je to; pa če tudi preložimo to cesto, klanca se ne moremo ogniti, in Bogenšperk ostane vedno visoki hrib, ki loči Litijski in Zatiški okraj. Zato bo zmerom promet iz krajev, ki so na severni strani Bogenšperka gravitiral v Litijo, iz krajev na južni strani hriba pa proti Dolenjski železnici. Temu ne more nikdo ugovarjati. Gospod poslanec Svetec primerja železnico reki, in promet po dovoznih cestah pritokom, ki dovažajo vodo v reko.

A ta primera ne velja glede ceste čez Bogenšperk, ker voda ne teče čez hrib. (Veselošt na levi. — Šeiterfeit linš.)

Tu pa imamo tisti hrib, kterege se bo promet ogibal. Jaz nisem bil nikdar nasprotnik preložitve te ceste in če berete dotična poročila deželnega odbora, vidite, da sem zelo za to delal, da se cesta preloži. Dvakrat sem bil v tej zadevi v Litiji; prigovarjal sem zastopnikom cestnih odborov v Litiji, Zatičini in Trebnem, naj se zjedinijo gledé te cestne zgradbe; in gospod poslanec Svetec sam mi je pričal, koliko sem se trudil, da so gospodje temu pritrtili, da se cesta čez Wagensperg preloži. Sedaj

pa, ko je gotovo, da se bode gradila dolenjska železnica, vsled katere zgubi cesta čez Bogenšperk skorej ves pomen za Zatiški in Trebanjski okraj, previdel sem, da so troški za preložitev cele proge previsoki, glede na le lokalno važnost te ceste sem predlagal v deželnem odboru in vsi gospodje deželni odborniki so mi pritrtili, naj se počaka z zgradbo cele cestne proge, dokler visoki deželni zbor ne izreče svoje mnenje o tem. Če se preloži cesta od Kamena do Leskovca, kakor to deželni odbor namerava, se bodo s tem odstranili naj hujši stermine in oni kratki ovinki, kateri so voznji, posebno po zimi toliko nevarni, Seveda to delo bi ne bilo popolno in tudi jaz nisem proti temu, da se preloži še oni del ceste do Pustega Javorja, ki ima hudo strmino. Če cesta tudi ne bode nikoli prometna cesta za dolenjsko železnico, imela bo vendar gotovo važnost za promet, ker je toliko semnjevan na tej in na oni strani Bogenšperka. To se more priznati, da je gotovo v gospodarskem interesu tamošnjih okrajev ležeče, da se cesta uredi tako, da bode dobra za vožnjo, in to se popolnoma doseže, ako se preloži še oni del od Leskovca do Pustega Javorja. Torej bi ostal samo še del od Šmartna do Kamnja. Tega dela ceste pa ni potrebno preložiti. Takih cest, kakor je ta, nahajamo na Kranjskem mnogo, in ako bi hoteli preložiti take ceste, kakor je od Šmartna do Kamnja, katera ne bo čisto nič ovirala prometu, potem bi morali preložiti mnogo cest v celi deželi, ki so veliko slabejše, kakor omenjena cesta; potem bi pa morali za enake cestne preložitve potrositi najmanj 200.000 gld. Če se sedaj implicite pripozna potreba, da se tudi cesta od Šmartna do Kamena preloži, potem ne bo miru pred, ko se ne bo to zvršilo, in potrosilo se bo za celo cesto čez Wagensperg 40.000 do 45.000 gld., svota, katera bi se za druge cestne zgradbe mnogo bolj porabila. Pomisliti je treba, da bodemo ravno z ozirom na Dolenjsko železnico imeli mnogo stroškov za cestne zgradbe, posebno ker je Krška dolina odstranjena od dolenjske železnice in bode torej treba izdatno popravljati ceste, katere peljejo iz Krške doline do železnice. Potrebovali bodemo za te in druge ceste še toliko denarja, da se mora gledati na vsak tisučak, ki se pri cesti čez Bogenšperk brez škode lahko prihrani.

Kolikor sem iz govora gospoda poslanca barona Wurzbacha posnel, on ni nikakor mnenja, da se preloži del ceste od Šmartna do Kamnja. Gospod poslanec Svetec ga je napačno razumel, jaz sem ga razumel tako, da je ta cesta za tamošnje razmere dobra in to priznavam tudi jaz, ker jo poznam. Zatorej si dovoljujem stavljati nasvet, s katerim mislim popolnoma ustreči opravičenim željam, katere imajo občine in okraji gledé preložitve ceste čez Bogenšperk, ob enem pa vendar prihraniti izdatno svoto, ki se bo lahko porabila za druge bolj važne ceste. Jaz smatram tembolj potrebno staviti tak predlog, ker vidim, da je predlog gospoda poročevalca oziroma finančnega odseka v svojej vsebini nekoliko v protislovji, kajti tam se pravi: „Deželni zbor, ustrajajoč pri svojih sklepih dné 18. oktobra l. 1888. in 22. novembra l. 1889., nalaga . . .“.

končno pa se gledé proge iz Šmartna do Kamnja venderle reče, da je treba še preiskovati, ali je potreba te preložitve nujna ali ne. Z zgoraj navedenima sklepoma deželnega zbora sklenena je bila preložitev cele proge od Šmartna do Pustega Javorja; vidim torej neko protislovje tudi v vsebini predloga finančnega odseka ter predlagam sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se nalaga, naj potrebno ukrene, da se nadaljuje preložitev ceste čez Wagensberg le proti jugu do Pustega Javorja.

Stroške je deliti med deželo in cestne okraje Litijo, Trebno in Zatično po razmeri določeni s sklepoma deželnega zbora 18. oktobra 1888 in 22. novembra 1889“.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poslanec vit. dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki deželni zbor! Spominjam se še iz obravnave prejšnjih let, s kako navdušenostjo so gospodje s te (leve — lufen) strani visoke zbornice govorili, da se mora cesta čez Bogenšperk preložiti, a ravno ti gospodje so svojo navdušenost popustili in delajo celo na to, da se še oni del, ki je že uravnan, popusti, da začne na njem trava rasti. To je slaba cestna politika, za katero bi pač nikdo ne smel pleđovati. Že gospod poročevalec in drugi gospodje govorniki so konstatovali, in to je faktično, da je lokalni promet na tej cesti še vedno precej živahen, da je veliko semnjevanje in da so rodovitne doline na tej in na oni strani Bogenšperka. Jaz sam prejšnja leta nisem bil prijatelj projekta, da bi se ta cesta uravnala, akoravno sem tudi skusil, kako težko se pride čez ta hrib; ali če se je že izdalo 18.000 gld., se ne sme deželni odbor ustrašiti, izdati za temeljito uravnavo še ostali potrebni znesek. Lanskega leta ali leta 1888. smo cestni zakon, in po predlogu onega gospoda, ki danes zanikava potrebo te ceste, smo dalje sklenili, da se sprejme ta cesta med deželne ceste, po § 3. cestnega zakona se morajo ceste v dobrem stanu izročiti v deželno upravo. Vprašam Vas, ali bode mogel deželni odbor to cesto prevzeti v dobrem stanu; ki je tako strma, da se po zimi, mesto da se po njej vozi, le drči. Vsi protirazlogi, kakor stvar stoji, so neutemeljeni in z ozirom na skleneno postavo neopravičeni in neizpeljivi in zato priporočam, da se v drugem letu preloži tudi oni ostali kos ceste, kjer je največ strmin.

Poslanec Svetec:

Ne morem se popolnoma strinjati s predlogom gospoda kolege Detele, zakaj s tem, kar on predlaga, bi se kos ceste od Šmartna do Kamnja popolnoma pustil iz ozira in bi se še toliko ne storilo, kolikor v čisto pohlevni obliki predlaga finančni odsek namreč, da naj še ta delna črta pregleda, da se prepriča o nujni potrebi te preložitve in ali bi se ne dal ta del skrajšati in ne dali znižati dotični troški. Po predlogu gospoda poslanca Detele pa bi še ta lokalni pregled lahko odpadel. To pa ni prilično, deželna postava je: cesta je deželna in že iz tega ozira morata de-

želni odbor in deželni zbor gledati na to, da je cesta v redu. Torej je popolnoma prilično in primerno, kar nasvetuje finančni odsek, da se pregleda tudi ta kos. Deželni odbor bode del pregledal in o tem poročal drugo leto deželnemu zboru. Če bode potem razvidno, da ni treba preložitve, bode deželni zbor sklenil, da se ne preloži, če pa se bo potreba preložitve pokazala, potem je prav, da se preloži.

Prosim torej visoko zbornico, da odkloni predlog gospoda poslanca Detele in sprejme predlog finančnega odseka.

Abgeordneter Baron Wurzbach:

Der Antrag, welchen der Herr Abgeordnete Detele gestellt hat, entspricht meinen Intentionen und ich ziehe meinen Antrag zu Gunsten des Antrages des Herrn Detele zurück.

Poročevalec Višnikar:

Ko sem lanskega leta poročal na tem mestu o tej zadevi, nisem pričakoval, da bodem našel letos toliko opozicije. Pričakoval sem, da bode cesta že dogotovljena in da se bode tudi oni svet pomiril, od katerega je danes čuti toliko ugovorov. Da se ta zadeva, ki visi že nad 30 let, ni že poprej rešila, izrok temu je, da smo poprej imeli dva načrta in je bilo težko odločiti se za enega ali drugega. Dalje je poudarjati, da so tu interesovani 3 sodni okraji, tako da je bilo težko doseči sporazumljenje gledé prispevkov. Da se pa vsi trije okraji zanimajo za cesto čez Bogenšperk, dokazuje to, da so znatne svote naložili v hranilnico. Jaz mislim, da sedanji cestni odbori niso upravičeni, velike svote 12.000 gld. porabiti za kaj drugega. Kaj bi na primer častita opozicija rekla, ako bi mi sklenili, da se porabi glediški zaklad za višjo deklisko šolo ali pa za slovensko pravno akademijo? Gospod govornik častite naše opozicije je rekel, da je presenečen po sklepih finančnega odseka, jaz pa sem nasprotno presenečen, da ravno on oponuje proti preložitvi ceste in proti temu, da se mu zgradi cesta do njegovega posestva. Njemu nasproti omenjam, da ima Litijski okraj okolu 24.000 prebivalcev, in da me je res iznenadilo, da edini ugovor iz vsega okraja izvira ravno od njega. Z mirno vestjo prepuščam visoki zbornici razsoditi, ali ima on prav o tej zadevi, ali drugih 23.999 prebivalcev Litijskega okraja?

Gospodu tovarišu Deteli odgovarjam na njegovo opazko, da je predlog finančnega odseka nekoliko v protislovji v svoji vsebini, da to ni istina. Ravno njegov predlog je protisloven. Tudi on predlaga, da se je gledé konkurence držati po sklepih dné 18. oktobra 1888. in 22. novembra 1889., da torej vzdržujemo te sklepe, kajti ako tega ne storimo, tudi konkurenčne razmere ne moremo vzdrževati. Častiti gospod tovariš Detela pa ni vedno mislil, da bode cesta čez Bogenšperk izgubila svoj pomen, kadar se zgradi Dolenjska železnica in jaz bi si usojal opozarjati ga na njegovo poročilo iz leta 1885., katero se glasi: (bere: — liest:) „Torej ni nobenega tehtnega uzroka, zakaj da hoče okrajno-cestni odbor

drugi od inženirja Pribila izdelani načrt, danes kar djati iz dnevnega reda. . . . Ta načrt bi se pa gledé na to okolščino, da je boljše cestne zveze z Zatiškim, k Litijskemu okrajnemu glavarstvu spadajočim okrajem v interesu javne varnosti in ložjega obččenja nujno treba, še celo v tem slučaju moral izpeljati, če bi se zidala dolenjska železnica.“

Gospod poslanec Detela je bil takrat mnenja, da tudi tedaj cesta ne bode izgubila svoje važnosti, ako se zgradi Dolenska železnica, in povdarjal, da bi bila cesta potem najkrajša navpična zveza med dolensko in južno železnico.

Stvarno se predlog gospoda poslanca Detele s predlogom finančnega odseka precej vjema. Gledé one proge iz Šmartna do Kamna pa moram poudarjati, da ne predlaga finančni odsek, da se ima proložitev na vsak način izvršiti, ampak da se cesta še enkrat pregleda in preišče potreba preložitve. Ako je to res, kar je rekel gospod poslanec baron Wurzbach, da namreč ljudje hočejo sami popraviti to progo, potem deželnemu odboru itak ne bode treba, baviti se s to stvarjo.

Končno le še enkrat priporočam, da se predlog finančnega odseka sprejme nespremenjen.

Poslanec Detela:

Prosim besede k faktični opazki! Gospod poročevalec se je sklical na poročilo deželnega odbora z leta 1885., kjer se je reklo, da naj se preloži cesta čez Bogenšperk na podlagi Pribilovega projekta in to celo v tem slučaju, če bi se zidala dolenjska železnica. Jaz le opozarjam na to, da Pribilov projekt ni indentičen s Hrasky-jevim. Po prvem projektu bi se imela ta cesta preložiti le deloma in troški so bili proračunjeni le na 23.000 gld., med tem ko so po Hrasky-jevem projektu proračunjeni na 47.000 gld. Za proložitev, ki bi stala 23.000 gld. sem tudi danes, zakaj če se sprejme to, kar sem ravno pred nasvetoval, sprejmejo se še višji troški, kakor so bili proračunjeni pri Pribilovem projektu. Jaz torej nikakor danes nisem v protislovju z mislijo, katero sem takrat zastopal kot poročevalec deželnega odbora, kajti nasvet finančnega odseka meri na vso drugo proložitev ceste, kakor ono, ki je bila projektirana po Pribilu, in troški zgradbe, na katero meri nasvet finančnega odseka, so še enkrat tako veliki, kakor troški Pribilovega projekta.

Poročevalec Višnikar:

Omenjal bi le, da o troških proložitve ceste po prejšnjih načrtih nisem ničesar govoril, ampak govoril sem le splošno o važnosti te proložitve. Kar se tiče Pribilovega načrta, sklenilo se je, da se ima revidirati in pozneje se je sprejel po Hraskyju revidirani načrt. Kar se pa tiče troškov, omeñjam, da troški proložitve ne bodo znašali 47.000 gld., ampak le okoli 38.000 gld. in ako pustimo na strani cestni del od Šmartna do Kamnja, katerega proložitve tudi finančni odsek ne predlaga, znašali bodo troški le okoli 30.000 gld. — 30.000 gld. ali pa 47.000 gld. to je pa velik razloček.

Deželni glavar:

Želi kdo glede glasovanja staviti kak predlog? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, dam na glasovanje v prvi vrsti spreminjalni predlog gospoda poslanca Detele in potem šele glasujemo o predlogu finančnega odseka.

Poročevalec Višnikar:

Mislím, da so predlogi finančnega odseka širji in da bi kazalo, najprej o njih glasovati, kajti če se sprejmejo, odpade glasovanje o predlogu gospoda poslanca Detele. Omogoči se tudi onim gospodom, kateri so za predloge finančnega odseka, da glasujejo za predlog gospoda Detele, ako se prvi ne sprejmo.

Deželni glavar:

Je kaj ugovora proti želji gospoda poročevalca? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, postopal bodem tako, kakor želi gospod poročevalec. Prosim gospoda poročevalca, da prečita še enkrat svoj predlog.

Poročevalec Višnikar:

(Bere predlog — Liest den Antrag.)

Deželni glavar:

Ako se ta predlog odkloni, potem glasujemo o predlogu gospoda poslanca Detele. Prosim torej gospode, ki pritrdé predlogu finančnega odseka v celoti, kakor ga je prečital gospod poročevalec, naj blagovolé ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

Prosim gospode, da obstoje. Za predlog finančnega odseka glasuje 18 gospodov. Prosim nasprotno glasovanje, in prosim tiste gospode, kateri glasujejo proti predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Zgodi se. — Geschiedt.)

15 gospodov glasuje proti, torej je predlog finančnega odseka sprejet. (Klici na levi: — Rufe links: „Dodro, dobro!“)

Gledé 5. točke naznanjam, da pride šele pozneje v razpravo, ker do danes razgovor še ni dognan.

Prestopimo torej k 6. točki, ta je:

6. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Ustija zaradi razdelitve nekih pašnih parcel med občince (k prilogi 46.).

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch der Gemeinde Ustija wegen Vertheilung einiger Weideparzellen unter die Gemeindefassen (zur Beilage 46.).

Berichterstatter Baron Lichtenberg:

Der Bericht des Landesauschusses befindet sich bereits längere Zeit in den Händen der geehrten Herren, weshalb ich mich ganz kurz fassen kann.

Der Gemeinde Ustja wurden im Grundlasten-Ablösungswege die im Grundbuche der Katastralgemeinde St. Kreuz, Gerichtsbezirk Haidenschaft sub Einl. Nr. 618 vorkommenden Parzellen 781/1 und 1070/3 im Flächen- ausmaße von 30 Joch 1550 □ Atr. ins volle Eigen- thum übertragen.

In der Sitzung des Gemeindeauschusses vom 19. Juli 1889 wurde die Theilung der beiden Parzellen mit Ausnahme des östlichen Theiles der Parzelle 1070/3 im Ausmaße von 8 Joch beschlossen; dagegen hatte sich eine einzige Stimme erhoben, die betreffende Beschwerde wurde jedoch in der erwähnten Gemeindefitzung mit dem Hinweise darauf abgelehnt, daß die Theilung für die sämtlichen Gemeindeglieder gleichmäßig und von Vortheil sein werde.

Außerdem wurde beschlossen 8 Joch von den 30 Joch zurückzubehalten und aus den Erträgen die Ent- lohnung des Curaten zu bestreiten, weil bei dessen bis- heriger Bezahlung aus Sammlungen stets Unzukömm- lichkeiten vorgekommen sind, nach vorgenommener Thei- lung aber sämtliche Hausbesitzer der Gemeinde gleich- mäßig zur Entlohnung des Curaten beitragen sollten.

Was die Kompetenz in dieser Angelegenheit an- belangt, so unterliegt es mit Rücksicht auf die Bestim- mungen der Gemeindeordnung keinem Zweifel, daß der hohe Landtag competent ist, da diese Parzellen, obgleich in einem fremden Kronlande liegend, zum Stammgute der hierländigen Gemeinde Ustja gehören.

Auch in landwirthschaftlicher Beziehung ist es gut, daß die Vertheilung vorgenommen werde, denn es ist bekannt, daß im allgemeinen Weidegründe, wenn sie als Weide benützt werden, landwirthschaftlich sehr wenig tragen und immer weiter zurückgehen, dagegen aber, wenn sie vertheilt werden, landwirthschaftlich viel mehr wert sind.

In der Gemeindeauschusssitzung vom 19. Juli v. J. wurden auch die Vertheilungsmodalitäten festge- stellt. Doch hat sich der Landesauschuss, der auch für die Vertheilung ist, bestimmt gefunden, die Bedingung zu stellen, daß der Vertheilungsplan ihm behufs Über- prüfung vorgelegt werde, damit spätere Reclamationen unmöglich gemacht werden.

Der Verwaltungsausschuss hat aus diesen Gründen dem Berichte des Landesauschusses zugestimmt und stellt den Antrag, der hohe Landtag wolle den Antrag des Landesauschusses gutheißen

Der Antrag des Landesauschusses lautet:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die gleichmäßige Vertheilung der der Gemeinde Ustja gehörigen, im Grundbuche der Katastralgemeinde St. Kreuz, Gerichtsbezirk Haidenschaft, sub Einl. Nr. 618 vorkommenden Weideparzellen 781/1 und 1070/3 mit Ausnahme des östlichen Theiles der zuletzt genannten Parzelle im Ausmaße von 8 Joch, unter die Hausbesitzer der Gemeinde Ustja wird gegen dem bewilliget, daß der bezügliche Vertheilungsplan dem Landesauschusse zur Ueberprüfung vorgelegt werde.“

Diesen Antrag unterstützt auch der Verwaltungsausschuss und empfiehlt ihn dem hohen Hause zur An- nahme.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu pred- logu, naj blagovolé obsedeti:

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 7. točki dnevnega reda, to je:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji zdravstvenega zastopa Kočevskega, glede naprave bolnice v Kočevji.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Sanitätsvertretung von Gottschee betreffs Errichtung eines Krankenhauses in Gottschee.

Poročevalec Kersnik:

Zdravstveni zastop v Kočevji je prosil za pod- poro pri uravnanji uprašanja glede ustanovitve bol- nice v Kočevji. Sklicuje se na to, da so se nabirale svote med domačimi krogi, in tudi med onimi Ko- čevci, ki so po svetu hodili, že pred 30 ali 40 leti, in da se je nabrala svota 3000—4000 gld., s ka- tero se je kupila hiša za bolnico, v kateri 4—8 bolnikov na leto dohaja. Ona bolnica je bila tedaj pod upravo okrajnega komisarjata oziroma samega komisarja in po raznih prispevkih se je tako razširila, da je sedaj prostora za 30 do 40 bolnikov. Notranja uprava bolnice pa je slaba in ne zadostuje zdravstvenim tirjatvam današnjega časa. Zdravstveni zastop se je letos že obrnil do deželne vlade, ker mu je na tem ležeče, da se pred vsem reši vprašanje, čegava je bolnica. V prošnji, katero predlaga deželnemu zboru, sklicuje se na to, da je prosil vlado, da izreče svoje mnenje o pravnem vprašanji in prosi sedaj slavni zbor le za to, da bi se pospeševala ona prošnja, katera je pri vladi. Upravni odsek o vsem vpra- šanji ni imel družega materijala, nego to, kar je bilo povedano v peticiji, in zato se je jednoglasno zje- dinil, da je treba pred vsem nekoliko poizvedovanj; zato naj se deželnemu odboru naroči, da poizveduje in poroča o tem v prihodnjem zasedanji.

Zato predlagam:

Slavni deželni zbor naj sklene:

„Prošnja načelnštva zdravstvenega okrožja Kočevje gledé uravnave pravnih razmer Kočevske bol- nice se izroča deželnemu odboru v poizvedovanje in poročanje v prihodnjem zasedanji.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.
(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 8. točki dnevnega reda, to je:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Radomlje, Jarše, Rova in vasi Preserje za podporo za napravo mostu preko Bistrice pri železniški postaji Jarše-Mengeš.

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden Radomlje, Jaršche, Rau und der Ortschaft Preserje um Subvention behufs Herstellung einer Brücke über den Feistritzbach bei der Eisenbahnstation Jaršche-Mannsburg.

Poročevalec Kersnik:

Občine Radomlje, Jarše, Rova in vas Preserje v političnem okraju Kamniškem so prosile tekom tega leta, da se uvrsti občinska cesta, ki pelje iz Radomelj preko Bistrice v Preserje, med kolodvorske dovozne ceste, ker bode ona zveza za ves levi breg Bistrice od Volčjega potoka do Doba z železniško postajo Jarše-Mengeš. Preko Bistrice pa bi se moral napraviti most, kakor je na tem mestu stal pred 25 do 30 leti. Deželni odbor je na ono prošnjo letos o priliki, ko si je po svojih odposlancih ogledal drugo cesto pri Stranjah, pregledal tudi to cesto in videl, da je progá predolga, nego da bi se mogla uvrstiti med kolodvorske dovozne ceste. Deželni odbor pa se je prepričal, da je zadeva za levi breg Bistrice važna in naprava mostu silno potrebna. Te občine same niso ostale pri prošnji, ampak so gledale, ker so vedle, da velja prislovica, da si vsakdo najbolj sam pomaga, da so nabrale precej doneskov in si osigurale posebno naturalna dela. Troški za most bodo po preudarku znašali okoli 4600 gld., nabralo pa se je 1600 gld., tako da znaša primanjkljaj 3000 gld. Omenjati moram, da je velik del lesa za most že pripravljen in se je bil nakupil s temi 1600 gld. Upravni odsek je bil mnenja, da treba postopati proti občini, ki sama kaže toliko ambicije in požrtvovalnosti, kolikor mogoče radodarno in zato me je pooblastil, da predlagam v njegovem imenu:

Visoki deželni zbor naj sklène:

«Za napravo mostu preko Bistrice pri železniški postaji Jarše-Mengeš se iz deželnega zaklada dovoljuje 1000 gld. podpore, katera je izplačati tedaj, kadar bode most dogotovljen».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.
(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 9. točki dnevnega reda, to je:

9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji župnije sv. Katarina v Topolu za ustanovitev samostojne občine.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Pfarrantes St. Katharina zu Topol um Creierung einer selbständigen Gemeinde.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! V imenu upravnega odseka imam poročati o prošnji de praes. 14. oktobra 1890 št. XXIX. župnije sv. Katarine v Topolu za ustanovitev samostojne občine.

Razlogi, na katere se ta prošnja upira, so: da je ta župnija, katera šteje 500 duš, razcepljena v 4 županije: Polhovgradec, Črničvrh, Dobrova in Medvode in da vsled tega trpé župljani v mnogih gmotnih in upravnih ozirih, zanemarjenih od vsih štirih preoddaljenih županstev, ki ne poznajo ne razmere, ne ljudi, ne potrebe in potrebščine o tej župnji, torej tudi ne obračajo doneskov iz občinskih priklad v korist teh župljanov, marveč v korist drugih občanov bivajočih le v ravnini ali na še bolj oddaljenih črnovaških in polhograških hribih. Nekateri farani imajo 3 do 4 ure hoda do svoje županije in še teh potov ni po zimi mogoče se lotiti. Vsled hribov in strmin je na vse kraje kadar je sneg, vsa komunikacija vsako leto zametena za teden in za še daljši čas.

Vsi ti navedeni razlogi so važni in vsekako zdatni za utemeljenje prošnje, da bi se ustanovila samostalna mala občina v obsegu fare sv. Katarine.

Vsaj za to govori še staroveljavno v občinskem zakonu tudi priznано načelo, ki se glasi: koliko fará, toliko malih občin.

Ako bi se tej prošnji ugodilo, bila bi nameravana ta mala občina še dovolj velika, da opravlja svoj lastni delokrog, zraven bi pa bila potem še bolj sposobna združiti se z drugim sosednim občinam v smislu § 88. obč. zak. za upravljanje izročnega delokroga, ako bi temu, kar je prav lahko mogoče, sama zase ne mogla zadostovati.

Odepljenje fare sv. Katarine in nje ustanovitev kot samostalna občina se torej kaže, da bi bilo ne samo silno potrebno za farane, marveč tudi koristno za njeno in sosednih občin politično upravljanje v izročnem delokrogu. Za odepljenje občin, kakor za ločitev je po občinskem zakonu § 3. treba privoljenja dotičnih občin samih.

V predležečej prošnji pa tega privoljenja vsih štirih občin ni razviditi in brez tega bi ne bilo mogoče uspešno rešiti te prošnje. Ne preostaje torej kaj drugega, nego da deželni odbor uradnim potom rekviruje to, kar je zaostalo. Upravni odbor torej stavi predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se izroči predležeča prošnja de pr. 14. oktobra 1890 št. XXIX. z naročilom, naj obvesti o tej prošnji županije Črničrh, Dobrova, Polhovgradec in Medvode, ob enem poizvé, kar je potrebnega, da se omogoči ustanovitev samostalne občine v obsegu župnije sv. Katarina in naj o tem poroča v prihodnjem zasedanji, oziroma predloži načrt zakona».

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

10. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji davkarske občine Preloka za ločitev od občine Vinice ter za ustanovitev samostojne občine z imenom Preloka.

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Steuer Gemeinde Preloka um Auscheidung aus der Gemeinde Weiniz und um Constatuirung einer selbständigen Gemeinde mit der Bezeichnung Preloka.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! V imenu upravnega odseka imam čast poročati o prošnji de praes. 4. listopada 1890 št. CVI. za izločitev davkarske občine Preloka iz občine Vinice in ustanovitev kot samostalna občina.

Vsa občina Vinica šteje glasom repertorija statistične centralne komisije od 1884. leta: 39 vasi in sosesk, 625 hiš in 3907 prebivalcev.

Oddelek te občine je katasterska občina Preloka, katera obsega, kakor je to navedeno v predležeči prošnji iz nastopnih vasi: Gorenje Zilje, Spodnje Zilje, Baljkovce, Dejane, Gerdune, Jakovine, Kroteci, Vidine, Novoselo, Skavorine, Žunice in Preloka.

Katasterska občina Preloka šteje torej: 11 vasi, 116 hiš in 929 prebivalcev in toliko bi štela torej, ako bi se ustanovila kot samostalna občina; in ako se k temu prišteje tudi še soseska Brdo, katera je oddelek vasi Preloke, se mora pristeti še 30 hiš in 213 prebivalcev in potem bi torej štela name-ravana samostalna občina Preloka 12 vasi, oziroma sosesk, 146 hiš, 1142 prebivalcev in ostali del občine Vinice bi štel potem še zmirom 22 vasi, 479 hiš in 2765 prebivalcev.

Glede velikosti obeh občin, ako bi se ustanovile v smislu prošnje, ne more pomisleka biti, ker bi bila vsaka še dovolj velika za vsestransko upravljanje samosvojega delokroga in ker bi se morda omogočilo, da se obe občini sporazumite za skupno delovanje v izročnem delokrogu, ako bi morda vsaka za se tako upravljanje izročnega delokroga ne mogla zvrševati. Vzroki pa, na katere se prošnja naslanja, so jako tehtni.

Navedeno je: da ste Preloka in Vinica itak vže dandanes ločeni gledé fare in šole, kajti vsaka ima

svojo župnijsko in svojo šolsko občino; vrhu tega ste bili poprej, 1866, obe tudi v drugih upravnih ozirih povsem vže ločeni; razun tega je pa v prošnji še povedano pod št. 3. do 7. (bere: — fiešt!)

3.) «So skorej vse vasi nad 2 uri, nekatere kakor Žunice celo 4 ure hoda od Vinice oddaljene.

4.) Je imenovana fara na skrajni meji Dolenjske, od ene strani od zloglasnih Marijindolcev, od druge od Hrvatov omejena in je v vseh zadevah, bodisi občinskih, gospodarstvenih, varstvenih in zdravstvenih jako zanemarjena. Nima ne jedne dobre ceste, — slabih potov ne omenjamo, — nikake dobre pitne vode ne za ljudi, ne za živino, nikake poštné zveze, nobenega varstva proti ognju, tatvini in drugim ne-zgodam in nobene policije, ki bi vzdržavala javni red in mir; kajti občina Vinica pri vsej svoji dobri volji ne more tako za Preloko skrbeti, kakor bi bilo treba, ker je prevelika, preveč oddaljena in preubožna.

5.) Imenovano faro vedno nadlegujejo kužne bolezni, človeške in živinske, in marsikaj dobrega in koristnega v zdravstvenih zadevah bi se lahko brzo ukrenilo, da bi se takim groznim ne-zgodam v okom prišlo, in bi se vse proti zdravju preteče ne-varnosti koj v začetku zabranile, ako bi imela lastno za prid in blagor svojih občanov vneto občino.

6.) Bilo bi tudi za občane Preloške velike koristi, dobrote in polajšanja, ako bi imela svojega lastnega občinskega predstojnika, ki bi za vsacega občana potrebne liste potrdila i. t. d. izgotavljal, in marsikatera nepotrebna tožba ali drugi pregrešek ali napačnost zoper občno in občinsko postavbo bi se zabranila.

7.) Tudi občina Vinica bi se prerada znebila Preloke, kajti sama uvidi, da ne more veliko koristnega v prid Preloke storiti in v več občinskih sejah se je želja izražala, da bi bilo najbolje za Vinico in Preloko, ako se za celo faro Preloka lastna občina ustanovi».

Kakor je razvidno iz priloge, katera leži pri prošnji, namreč iz davkarskega potrdila ddo. 29. oktobra l. l., plačujete davčni občini Preloka in Žunice izdatno svoto davkov 1102 gld. 71 kr.

Kakor je razvidno nadalje iz druge, prošnji pridane priloge, namreč iz zapisnika odborove seje občine Vinice ddo. 3. januarja 1889, je občinski zastop Vinice sklenil jednoglasno, da se predležeča prošnja deželnemu zboru vloží.

Vsled tega se je predležeča prošnja tudi sestavila in podpisali so jo župan, župnik in vsi odborniki.

Upravni odsek je tega mnenja, da je prošnji treba na vsaki način in kakor hitro mogoče ustreči v javnem interesu. Tukaj imamo redek slučaj, da je občina, katera želi na dvoje, v istini prevelika in da obadva velika dela, katera se želita razdružiti nimata homogenih interes, marveč interese, ki se ne ujemajo; da bi pa vsaka teh dveh občin, ako bi se ustanovile, zadostila upravnim svojim dolžnostim. Koristilo bi to tudi želji, da bi se enkrat počela nova organizacija občin po celi deželi, kajti splošna reorganizacija je prav za prav samo za se neko posebno delo in prav za prav pod-laga za pre naredbo občinskega reda oziroma za vpeljavo novega občinskega zakona.

Seveda mora tudi vsaki deželni občinski zakon imeti, kakor ima sedanji zakon, določila, kako se imajo tudi še po vpeljavi novega reda tu in tam občine v svojem obsegu predrugačiti, bodisi da se zložijo, bodisi da se razdvojijo, kajti fluktuacija v številkah prebivalstva, v njega premožnosti in v drugih ozirih nikdar ne preneha med občinam, za vlado pa prav za prav življenje in upravljanje v občinah mora biti eden najvažnejših predmetov njene skrbi in blagohotnosti, ker tudi država ni na staljši svoje dolžnosti, če so občine zanemarjene v svojem upravljanju in svojem gospodarstvu, in smelo izrečemo tudi mi, da na podlagi pravičnega volilnega reda, kakor ga imamo, je občina tako rekoč prva šola konstitucionalne svobode.

Kar je sploh za utemeljenje take prošnje treba statističnih dat, je skoraj vse vže znano razven uprašanja o krajevnem premoženju in o številki onih davkov, katere bi ločena občina Vinica oziroma o njej še ostale davčne občine plačevale, kar se pa brez zadržavanja lahko v kratkem izposluje.

Upravni odsek stavi torej predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Deželnemu odboru se naroča, naj vse, kar je še preostalo poizvediti gradiva za utemeljitev prošnje davkarskih občanov v Preloki in oziroma prošnje občine Vinica de pr. 4. listopada 1890 št. CVI. za občinsko združitev, nujno zvršuje in v prihodnjem zasedanju predloži dotični načrt zakona.«

Poslanec Dragoš:

Visoki zbor! Strinjam se popolnoma z gospodom poročevalcem in omenjati mi je le, da naj bi se kar prej mogoče napravil načrt zakona, da postane davkarska občina Preloka samostojna občina. Koliko nepotrebnega časa tratijo ljudje s potom v Vinico, 3 — 4 hodijo, in ker šteje občina Vinica 4000 prebivalcev, zamudé se navadno dolgo še v županskem uradu, predno pridejo na vrsto, ker je tam vedno veliko opravila. Kolika je torej škoda, katere bi ljudem ne bilo trpeti, ko bi bila Preloka samostojna občina! Toplo torej priporočam, naj se v prihodnjem zasedanju sklene načrt zakona, s katerim bi se dovolilo, da se davkarska občina Preloka izloči od občine Vinice in postane samostojna občina, ker so zastopniki občine Vinice sami priznali potrebo in so že večkrat enoglasno sklenili, da se dotična občina odcepi od Vinice.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, glasujemo, in prosim gospode, ki pritrde predlogu upravnega odseka, naj blagovolé ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 11. točki dnevnega reda, to je:

11. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o § 7. letnega poročila

deželnega odbora: „Deželni zavodi in zakladi“.

11. Mündlicher Bericht des Rechnungsausschusses über § 7 des Rechnungsausschusses des Landesanstalten und Fonde.

Poročevalec Stegnar:

Visoka zbornica! Odsek za letno poročilo je pregledal § 7. letnega poročila, ki razpravlja razne zadeve naših deželnih zavodov in zakladov, in sicer pod A o prisilni delavnici, pod B o dobrodelnih zavodih in pod C o deželnem muzeji.

Ker imajo častiti gg. poslanci letno poročilo že od pričetka letošnjega zasedanja v rokah ter so se tudi o vsebini tega § že informirali, omejil se bodem samo na poročanje o tem, kar je dalo odseku povod k obsežnejšemu razgovoru.

Izmed 11 marginalnih točk zadevajočih upravo in stanje prisilne delavnice, je marg. št. 4 — o številu prisiljencev — odsekovo pozornost vzbudila. Izvidi se iz nje, da je bilo začetkom leta tujih prisiljencev 331. Med letom je priraslo tujih 107 in konec leta je po odpadlih 172 v zavodu ostalo še 284, t. j. za 44 manj, kakor jih je bilo koncem prejšnjega leta.

V obče je število prisiljencev bilo l. 1889. za 42 manjše nego koncem leta 1888. Število domačih pokorjencev pa se ni zmanjšalo.

Zdravstveno stanje je bilo neugodnejše, kakor v prejšnjem letu, ker se jih je 53 več ozdravljalo.

Izvestje o obrtnih razmerah naj bi po odsekovem mnenju obsegalo nekoliko jasnejše podatke, ker bi tu nahajajoči se izkaz o 4530 zvršenih privatnih delih utegnil zopet vznemirjati obrtne kroge, osobito ker je pri tem delu izkazanega zaslužka 27.107 gld. 97¹/₂ kr. Ta privatna dela pa z večine niso taka, da bi škodovala našemu malemu obrtu, zato bi bil tu prav umesten kak pojasnilen detail in bi potem to poročilo, ki pride tudi med svet, ne moglo vzbujati nikakoršnih pomislekov.

Pri drugih marginalnih številkah § 7. lit. A nima odsek povoda opozarjati visoke zbornice na kaj posebnega, zato imam čast predlagati:

„Visoka zbornica naj sklene:

1. Vse marg. št. od 1 do 11 vzamejo se na znanje.

2. Gledé na vesti o obrtnih vspehih iz privatnih naročil, ki jih more prisilna delavnica brez vškodovanja obrtnega stanu vsprejemati, naroča se deželnemu odboru, naj v prihodnjih letnih poročilih prijavlja opravičujoča pojasnila zastran privatnih del.“

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der Rechnungsausschuss spricht durch den Herrn Berichterstatter den Wunsch aus, daß bei § 7., Marg. Z. 8, betreffend den Fabrikbetrieb im Zwangsarbeits Hause eine gewisse Specification in dem nächsten Landesauschussberichte platzgreifen würde. Es

unterliegt keinem Anstande, diesem Verlangen zu entsprechen, umsomehr, als auch der Herr Berichterstatter ganz richtig angedeutet hat, daß auch jetzt schon weit aus der größte Theil der in dem Zwangsarbeitshause durchgeführten Arbeiten solcher Natur ist, daß die Interessen der Gewerbetreibenden und Privatarbeiter in keiner Weise berührt, geschweige denn geschädiget werden.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Želi gospod poročevalec?

Poročevalec Stegnar:

Ne.

Deželni glavar:

Prosim torej glasovanja, in prosim gospode, ki pritrde predlogu odseka za letno poročilo, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospoda poročevalca, da poroča o črki B.

Poročevalec Stegnar:

Lit. B obsega 16 marginalnih števil. Št. 12 omenja premembe v zdravniškem osebju v deželni bolnici, št. 13. o inventarnih napravah na Studencu. V ta namen se je prekoračilo proračunjenih 1000 gld. za 141 gld. 84 kr. Ta večji izdatek je bil pri obravnavi računskega sklepa blazniškega zaklada že odobren. Št. 14., 15. in 18. naznanjajo nekatere uredbe na bolničnih oddelkih, št. 16. o sifilitičnih ženskah, katere iz Trsta v Ljubljano prevažati je c. kr. notranje ministerstvo prepovedalo, in št. 17. o prisojeni in nakazani nagradi duhovniku poslujočemu v bolnici. V marg. št. 21. je izkazano število vseh bolnikov. Vse leto se jih je zdravilo 4475, umrlo jih je 345, to je 7.7%, Po marg. št. 22. narašča potrebščina za bolnike od leta do leta; proračuni so se vsled tega prekoračili za 8.261 gld. 75 kr.

V zadevi vsprejemanja bolnih otrok v Elizabetino otroško bolnico pogajal se je deželni odbor z upravnim svetom zastran oskrbnine, ki je prej znašala po 45 kr. na dan za vsakega otroka. Vsled tega pogajanja se je dnevna oskrbnina določila na 50 kr. in utrdili uveti, kdaj in za koliko bolnikov se dežela zavezuje oskrbne troške prevzeti.

Unajnim bolnicam l. 1889. plačani troški za oskrbovanje Kranjskih bolnikov znašajo zopet prav znatne svote. Tako participira Trst pri teh vračilih z največjim zneskom 17.427 gld., za 1.269 gld. več memo prejšnjega leta. Proračunjeni znesek se je prekoračil za 5.851 gld.

V zvezi s tem neugodnim poročilom stojite tudi marg. št. 26. in 27. V prvi je govor o pogostem pohodu kranjskih prosjakov v Brežiško bolnico, do katere se je zbog tega deželni odbor obrnil, da bi upravnistvo pri vsprejemu neozdravljivih oseb ostreje postopalo. V drugi pa se naznanja, da se je pri c. kr. notranjem ministerstvu izposlovala odredba,

po kateri ima c. kr. primorsko namestništvo vpeljati posebno nadzorovanje nad kranjskimi bolniki, ker ne gre, oskrbovanje bolnikov iz drugih dežel uporabljati kot vir mestnim dohodkom.

Vsled te odredbe utegnejo se oskrbni troški za kranjske bolnike v Trstu za bodoči čas nekoliko znižati.

Na podlagi teh opazek nasvetuje odsek za letno poročilo:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1. Marg. št. 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 21., 22., 23., 24., 25., 26. se vzamejo na znanje in za št. 12., 13., 24. in 26. še posebej odobrenje izreče.

2. Visoki c. kr. vladi izraža se za blagohotno posredovanje zastran vpeljave revizije kranjskih bolnikov v Tržaški bolnici najtoplejšo zahvalo.“

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poročevalec Stegnar:

Spregovoriti mi je še par besed o marginalnih številkah 19. in 20. Kakor poroča prva o Leopold Čukovem volilu 2.000 gld., od katerega je obresti porabili v podporo ubožnim reconvalescentem izstopivšim iz bolnice, istotako naznanja druga o blagem činu prečastitega gospoda mestnega podžupana Vasó Petričiča, ki je v podoben namen podaril 100 gld.

Visoka zbornica naj obe te vesti radostno na znanje vzame in gospodu V. Petričicu tudi svojo zahvalo izreče.

§ 7. lit. C ima v sebi obširne vesti o deželnem muzeji, kjer so se tekom preteklega leta razne stvari uredile, zbirke pomnožile in sestavila inventar in katalog.

Vsa ta opravila so družena z velikim trudom, zahtevajo vsestranske pozornosti in strokovnega znanja; zato misli odsek, da bode visoka zbornica blage volje pritrčila v nasvet:

Visoka zbornica izreka gospodom funkcionarjem priznanje.

V podrobnosti, ki jih navajajo marg. št. 28., 29. in 30., ne spuščajoč se usojam si v imenu odseka za letno poročilo predlagati:

„1. Visoka zbornica naj vzame te številke, kakor tudi marg. štev. 31. in 32. na znanje.

2. Onim blagim dobrotnikom, ki so razna darila in zbirke naklonili muzeju in tako pospeševali lepega našega zavoda znameniti smoter, posebno pa še slavni kranjski hranilnici, glasi naj se s tega mesta zasluženno priznanje in najtoplejša zahvala.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 12. točki dnevnega reda, to je:

12. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu gledališkega zaklada za leto 1891. (k prilogi 21.).

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Theaterfondes pro 1891 (zur Beilage 21).

Poročevalec Hribar:

V imenu finančnega odseka mi je čast poročati o proračunu gledališkega zaklada za l. 1891. Ker je tiskano poročilo že davno razdeljeno med častite gospode poslance, zato prosim, da blagovoli visoki zbor skleniti, da se prestopi takoj v nadrobno razpravo. (Priznaje se. — Zustimmung.)

Za potrebščino predlaga finančni odsek v sporazumu z deželnim odborom pri I. poglavji rednih 219 gld. in pri II. poglavji rednih 650 gld.; pri III. poglavji gledé troškov za „zavarovanje proti ognju“ pa se finančni odsek ne strinja s predlogom deželnega odbora in sicer iz sledečih razlogov: Novo deželno gledališče bode treba zavarovati od časa do časa za svoto, katera bode odgovarjala investičnim troškom, za svoto, katera se bode med gradnjo vedno zviševala in katera bode, ko se gledališče čisto dodela, postala definitivna. Finančni odsek je mislil, da novega gledališča ne gre zavarovati tako nedostatno, kakor je bilo zavarovano staro deželno gledališče, ker ne kaže, hraniti pri premiji in pri tem biti v nevarnosti, da se vsled nesreče po ognji izgubi velik del kapitala, ki se bode investoval v to zgradbo. Zaradi tega je bil finančni odsek mnenja, da bi se zavarovalo gledališče od 1. maja do 1. julija l. 1891. za 60.000 gld., ker se bode zgradba takrat še vršila. Premija znašala bi v tem slučaju pro rata temporis 20 gld. Od 1. julija do 1. oktobra bilo bi gledališče zavarovati za 150.000 gld. in tu bi premija pro rata temporis znašala 190 gld. Od 1. oktobra do 31. decembra, ker se misli, da bode gledališče 1. oktobra že odprto, pa bi bilo zavarovati za 200.000 gld. in premija bi znašala pro rata temporis 500 gld., tako da bi torej skupna premija znašala 710 gld., zatorej predlaga finančni odsek, da se pri III. poglavji v 1. naslovu sprejme redna potrebščina v znesku 710 gld., mesto 500 gld., kakor nasvetuje deželni odbor; v tem ko naj se potrebščina v naslovu 2. sprejme nespremenjena z zneskom 16 gld. Skupna potrebščina pri III. poglavji znašala bi torej 726 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé IV. poglavja predlaga finančni odsek, naj se sprejmejo številke, kakor jih nasvetuje deželni odbor. Pri V. poglavji nasvetuje deželni odbor za zgradbo novega gledališča izredno potrebščino v znesku 155.286 gld. Tukaj se račun kaže pač nekoliko drugačen in finančni odsek je bil primoran, ta nastavek spremeniti bistveno. Od leta 1887. do leta 1890. izdalo se je za zgradbo novega gledališča 4714 gld., leta 1890. se je dosedaj izdalo 14.816 gld. 18 kr., v teku tega tedna se bode porabilo še 2000 gld. za kamnarska dela, torej bode skupni potrošek

leta 1890. znašal 16.816 gld. 18 kr. in potem takem vsi troški do konca leta 1890. 21.530 gld. 18 kr. Ker je mogoče, da pridejo koncem leta 1890. k temu znesku še kaki manjši troški, misli je finančni odsek, da bi bilo približno natančno, ako se postavi v proračun okrogla svota 21.714 gld. K temu znesku treba še došteti trošek za nakup stavišča v znesku 35.000 gld., tako da bode skupni dosedANJI potrošek znašal okroglo 56.714 gld. Ker bode novo gledališče s staviščem vred stalo 225.000 gld., vidi se torej, da se bode za zgradbo porabilo še 168.286 gld. Temu znesku je treba pristeti še onih 11.700 gld., katere je dodatno dovolil visoki deželni zbor v svoji seji dné 11. tega meseca, tako, da bode skupna potrebščina za prihodnje leto znašala 179.986 gld. in jaz predlagam v imenu finančnega odseka, da se ta svota kot izredna potrebščina za zgradbo gledališča sprejme v proračun.

(Obvelja. — Angenommen.)

Po tem takem je odobreno po visokem deželnem zboru, da znaša redna potrebščina 1691 gld., izredna 179.986 gld., torej skupna potrebščina za leto 1890. 181.677 gld. Prestopam torej k pokritju.

Za pokritje in sicer za redno pokritje nasvetuje deželni odbor pri I. poglavji 300 gld. Finančni odsek se ne strinja s predlogom deželnega odbora iz sledečih razlogov. Koncem l. 1889. je ostala glavnica, katera je z obrestimi vred znašala 70.060 gld. Do konca leta 1890. narastle bodo obresti na circa 5000 gld., tako da bode koncem l. 1890. znašala glavnica okroglo 75.060 gld. Dné 14. oktobra plačala je kranjska hranilnica 20.000 gld. za nakup stavišča, kar je pristeti svoti 75.060 gld. Vsled tega znaša razpoloživi kapital skupaj 95.060 gld. Leta 1890. se je in bode se od tega še izdalo za stavbo gledališča in nakup stavišča 52.000 gld., tako, da bode koncem leta 1890. znašala glavnica še 43.060 gld. Finančni odsek je mislil, da se imajo od kapitala okroglih 43.000 gld., ker se v začetku leta ne bode ničesar izdalo, za prvo četrletje 4% obresti proračuniti na 430 gld. in ker bode mesto Ljubljansko v prihodnjem letu tudi plačalo svoj prispevek, upati je, da bode v drugem četrletji mogel se s 4% obrestovati še kapital 10.000 gld., kar bi dalo dohodka 100 gld. Zato predlaga finančni odsek, da se pri I. poglavji med rednim pokritjem sprejme v proračun znesek 530 gld.

(Obvelja. — Angenommen.)

Za „najmovine“ pri II. poglavji predlaga finančni odsek v sporazumu z deželnim odborom 2010 gld. med rednim pokritjem.

(Obvelja. — Angenommen.)

Isto tako pri III. in IV. poglavji finančni odsek ni ničesar spremenil in predlaga, da se sprejmejo postavki deželnega odbora.

(Obvelja. — Angenommen.)

Skupno pokritje znaša torej v ordinariji 3250 gld., skupna potrebščina pa v ordinariji 1691 gld. in v ekstraordinariji 179.986 gld.; vidno je torej, da je prebitka v ordinariji 1559 gld., v ekstraordinariji pa nedostatika 179.986 gld. in finančni odsek končno stavlja sledeča dva predloga:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1. proračun gledališkega zaklada za leto 1891.	
z rednimi potrebščinami	1.691 gld. — kr.
in izrednimi potrebščinami	179.986 „ — „
torej vkup	181.677 gld. — kr.
ter z rednim pokritjem	3.250 „ — „
torej z rednim prebitkom	1.559 gld. — kr.
in izrednim nedostatom	179.987 „ — „
torej s čistim nedostatom	178.427 gld. — kr.

se odobri.
2. Izkazani nedostatek 178.427 gld. pokriti se ima :

a) z doneskom mestne občine ljubljanske	22.500 gld. — kr.
b) z neporabljenim ostan- kom kapitalij	43.060 „ — „
c) s posojilom iz dežel- nega zaklada v smislu sklepa deželnega zbora v IX. seji dne 11. no- vembra 1890	11.070 „ — „
ter e) s kreditno operacijo v smislu sklepa dežel- nega zbora z dne 23. oktobra 1888 pr.	100.000 „ — „
d) ostanek	1.167 „ — „

pa s slučajnimi dohodki gledališkega zaklada.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, hodemo glasovali, in če so vsi gospodje zadovoljni, glasujemo o obeh predlogih skupno.

(Ni ugovora. — Wird kein Widerspruch erhoben.)

Prosim torej gospode, ki pritrde obema predlogoma finančnega odseka, naj blagovolé vstati.

(Oba predloga obveljata. — Beide Anträge werden angenommen.)

Prestopimo torej k 13. točki dnevnega reda, to je :

13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Dolu, da se prevzemo oskrbovalni troški 347 gld. 40 kr. za Frančiško Vidmar na deželni zaklad.

13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes Lustthal um Übernahme der Verpflegskosten per 347 fl. 40 kr. für Franziska Vidmar auf den Landesfond.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Diese Franziska Vidmar ist schon vor einer längeren Reihe von Jahren im Erkenntniswege als in die Gemeinde Lustthal zuständig erklärt worden. Dieselbe befindet sich zugleich in einem unheilbaren Zustande,

verursacht in Folge dessen große Krankenverpflegskosten, die um so größer sind, als sie nicht transportabel ist und an ihrem gegenwärtigen Orte in der Gemeinde Arch belassen werden muß. In Folge dessen haben sich im Laufe der Jahre für die Gemeinde Lustthal große Summen an Krankenverpflegskosten angesammelt und sich bis auf den Betrag von 397 fl. 40 kr. gesteigert; weshalb diese Gemeinde schon im Jahre 1888 einmal mit dem Ansuchen an den hohen Landtag herangetreten ist, daß diese Kosten auf den Landesfond übernommen werden möchten. Diesem Gesuche konnte damals nicht stattgegeben werden und wurde dasselbe im Jahre 1888 von dem hohen Landtage befürwortend zur angemessenen Erledigung an den Landesauschuß geleitet. Der Landesauschuß hat dieser Gemeinde eine Erleichterung dadurch zukommen lassen, daß er ihr ein Franz Josef Stipendium im Betrage von 50 fl. verliehen hat, wodurch der Betrag von früheren 397 fl. 40 kr. auf 347 fl. 40 kr. herabgemindert wurde.

Die Gemeinde Lustthal bittet nun in dem derzeit vorliegenden Gesuche abermals die ganze Summe auf den Landesfond übernehmen zu wollen.

Der Finanzausschuß ist bei Berathung dieser Angelegenheit zur Überzeugung gekommen, daß dem Ansuchen der Gemeinde auch derzeit nicht im vollen Umfange stattgegeben werden kann, da sich in einer ähnlichen Lage eine große Anzahl von Gemeinden befindet und es nicht thunlich erscheint, derartige Kosten auf den Landesfond zu übernehmen. Immerhin aber erscheint die Lage der Gemeinde berücksichtigungswürdig, weshalb der Finanzausschuß, um der Gemeinde eine Hilfe zukommen zu lassen, folgenden Antrag stellt:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch der Gemeinde Lustthal um Übernahme eines Betrages per 347 fl. 40 kr. an Krankenverpflegskosten für Franziska Vidmar auf den Landesfond wird dem Landesauschuße zu neuerlicher Berücksichtigung bei Verleihung der Kaiser Franz Josefs Jubiläumstiftungen im Jahre 1891 abgetreten.“

(Obvelja. — Angenommen.)

14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Ivana Dražila za povečanje miloščine.

14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Johann Dražil um Erhöhung der Gnadengabe.

Berichterstatter Ludmann:

Hoher Landtag! Der Gesuchsteller Ivan Dražil war Zwangsarbeitshausaufseher von 1836 bis 1871, daher durch 35 Jahre; er ist dann hier ausgetreten und zur Männerstrafanstalt am Schloßberge übergetreten und wurde seinerzeit in besonderer Berücksichtigung seiner Verwendbarkeit mit einer Gnadengabe von 120 fl. bedacht.

Der Gesuchsteller führt an, daß er sehr alt ist, nichts mehr verdienen kann, daß sein Sohn erwerbsunfähig ist, daher er auch diesen zu erhalten habe, und bittet um Erhöhung dieser Gnadengabe.

Belegt ist das Gesuch nicht; deshalb hat der Finanzausschuß beschlossen, dasselbe dem Landesauschusse zur näheren Erhebung abzutreten mit der Ermächtigung, im Falle der Richtigkeit der Angaben dem Gesuchsteller heuer ausnahmsweise eine Gnadengabenerhöhung von 36 fl. zu gewähren.

Der Finanzausschuß beantragt daher:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Ivan Dražil, gewesenen Zwangsarbeitshausaufseher, wird dem Landesauschusse zur Erhebung mit der Ermächtigung abgetreten, im Falle der Richtigkeit desselben dem Bittsteller eine Gnadengabenerhöhung von 36 fl. ausnahmsweise für dieses Jahr aus dem Zwangsarbeitshausfonde zu gewähren“.

(Obvelja. — Angenommen.)

15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kranjske kmetijske družbe za podporo za ustanovitev pepinjére.

15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krain. Landwirtschaftsgesellschaft behufs Errichtung der Pepiniére.

Poročevalec Kavčič:

Visoki zbor! Dné 30. oktobra t. l. je imela c. kr. kmetijska družba kranjska sejo in sklenilo se je, da se napravi do visoke zbornice prošnja za podporo gledé naprave pepinjére.

(Deželnega glavarja namestnik gospod baron Apfaltrern prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann-Stellvertreter Herr Baron Apfaltrern übernimmt den Vorsitz.)

Prošnja slove tako-le (bere — ließt):

„Visoki deželni zbor!

Ravnokar zadobil je zakon za povzdigo govedoreje Najvišje potrjenje. Prav naša kmetijska družba je bila, ki je prva na to delovala, da se je visokemu deželnemu zboru predložil nasvet, da visokoisti sprejme zakon za uredbo govedoreje, ki bo, ako modro izvrševan, v neizmerni prospéh govedoreje v naši deželi. A sedaj nastala je osobito naši družbi naloga, da pospešuje izvršitev te prekoristne postave. Jedro te postave je dvojno, namreč, da je določeno gotovo število plemenskih juncev in da morajo ti biti res sposobni za plemo, ker le od sposobnih živali more se pričakovati lep goveji zarod. Nova postava bo torej le prospevala, ako bo zadostno število plemenskih juncev na razpolaganje in ako bodo naši govedorejci oziroma občine mogli res sposobnih plemenjakov dobivati. Ne da se tajiti,

da za začetek bodo morale presojevalne komisije postopati previdno in v začetku ne preostro. A da se pa venderle postava kmalo popolnoma izvrševati more, treba bo tudi gledati komisijam na to, da bodo plemenski junci ne le čvrstega in lepega života, ampak tudi dobrih notranjih lastnosti.

Prav tem zahtevam primerno pa ne bo tako lahko dobivati mladih plemenskih juncev in če hočemo zabraniti, da ne bo ta cela toliko važna postava ostala brezuspešna, skrbeti bo za to, da si zamorejo naši gospodarji, oziroma naše občine pri skrbeti brez težave sposobnih plemenjakov. Istina je, da v naši deželi nimamo dovoljno število sposobnih mladih juncev. Saj vidimo, da celo grajsinski posestniki, ki bi pač imeli sami izrejevati vzgledne črede, kaj brzo posežejo po bikih, ki jih nakupava naša kmetijska družba iz državne subvencije in potem potom javne dražbe prodaja. Kaj moremo torej reči o razmerah malih kmetovalcev gledé dohave res sposobnih plemenjakov!

Iz vsega tega sledi, da mora naša kmetijska družba, ki je tako rekoč provzročiteljica te postave, skrbeti za to, da bodo naši deželani imeli na razpolaganje dovolj sposobnih plemenjakov. Dosedanja pot, to je nakupovanje bikov v drugih deželah, je za nas nezvršljiva ter predragá in ako nočemo, da bo vsa postava brezuspešna o izvršbi, skrbeti moramo, da bodo gospodarji, oziroma občine mogle kupiti plemenjakov po primerno nizki ceni.

Cene, kakoršne veljajo za plemenjake kupljene n. pr. na Koroškem, oziroma gor. Štirskem, so dokaj previsoke. Preostaje torej druga pot, to je, da v deželi doma izrejamo potrebno število res sposobnih plemenjakov.

Ne maramo ugovarjati, da bi se našli veleposestniki, ki bi izrejevali sposobnih plemenjakov. A prav tako gotovo je, da ni tako vse že dobro in pravo, le da je plemenjak lepega života, treba tudi, da izvira od roditeljev, ki so poleg lepega života tudi bili dobrih notranjih lastnosti. Koliko je na videz prelepih krav, a za korist za molžo niso za nič in če od take tu popisane res lepe krave izvira plemenjak, zarezjal bo mladež sicer lepega telesa, a malokoristno za molžo itd. Zasebni živinorejec deloma nima zmožnosti, deloma pa tudi volje ne, da bi zapisaval v posebno rojstno knjigo vse lastnosti krav in bikov; njemu je na tem, da izrejeno živinče spravi dobro v denar. Vse drugače pa je, če ima izrejevanje mladih plemenjakov v lasti ali nadzorstvu posebna korporacija, ki skrbno čuva nad vsem, da se res izrejšajo dobri plemenjaki. In taka korporacija je prav naša kmetijska družba, ki ima nalog vsestransko pospeševati vse panoge kmetijstva v naši deželi in gotovo je govedoreja, ki reprezentuje vrednostno glavnicó nad 16 milijonov goldinarjev, povsent vredna, da se za nje povzdigo vse le mogoče poskusi in stori.

Ustanoviti kaže torej posebno pepinérijo, to je materinsko čredo govéd primernih pasem, iz katere bi dobivali naši deželani sposobnih plemenjakov po primerni ceni. V to svrhu treba torej zemljišnega posestva z dobrimi travniki in pašniki. V obližji Ljubljane nahaja se več za to sposobnih grajsčinskih

posestev, katera bi bilo mogoče dobiti v večletni najem.

Vzlic temu, da bi dotična kmetija bila le najeta, treba pa naši družbi zdatne pomoči v dosego te svrhe od visokih oblastev deželnih in državnih, ker treba v to glavnice za nakup vzorne materine črede (Stammherde) in za upravo.

Kupiti bi bilo treba dve materini čredi in sicer eno Belanske, drugo sive Muricodolske ali bolje sive Šviske pasme. Za te bi treba bilo glavnice:

za 30 krav (po 15 od vsake pasme)	
po 250 gld.	7.500 gld.
za 2 bika po 250 gld.	500 „
za vprežno živino pri kmetiji	600 „
za prvo dopolnilno upravo gospodarsko,	
za orodja in stroje	1.400 „
(večinoma bi inventar se od dotičnega posestnika prevzel, precenil in po preteku zakupne dobe zopet po cennivi povrnil), razvidno je torej, da treba	
skupno	10.000 gld.

glavnice.

Ker visoko kmetijsko ministerstvo vsikdar rado pospešuje ustanovitve takih pepinérj ter je celo sosedni mali Goriški deželi, ki nima v govedoreji najglavniše svoje važnosti in zaslonbe, kakor pač pa naša dežela, dala v to svrhu nad 5.000 gld., nadejati se je, da bo tudi naši deželi podelilo v to vsaj 6.000 gld. ustanovne podpore. Da pa zmora naša družba vso potrebno glavnico, obrača se z iskreno prošnjo do visokega deželnega zbora, da bi blagovolil v to dovoliti in sicer 2.000 gld. podpore, 2.000 gld. pa brezobrestnega posojila, katero posojilo bi dežela po preteku oziroma razpustu pepinérije zopet iz razprodane materinske črede dobila povrnene.

Visoki deželni zbor je svojo živo naklonjenost za prosep kmetijstva v naši deželi že tolikokrat pokazal, naj tudi to prepotrebno svrhu pospešuje s primerno podporo, ker le s tako ustanovo bo z jamčen tudi uspeh od visokoistega sklenenega zakona za povzdigo govedoreje. Visoki deželni zastop pa bo ob enem tako zadobil res podane vse predpogoje za od visokega deželnega odbora nameravano ustanovitev zimske kmetijske šole v Ljubljani, ki bi za gorenjski del dežele bila velike koristi.

Zimska kmetijska šola pa bo le na uzorno vrenjeni kmetiji vspevala in prav na taki kmetiji z uzorno živinorejo, ki je za celo deželo, osobito pa za naše Gorenjsko najimenitniša panoga kmetijstva, bo zimska kmetijska šola res našla zdravo podlago. Poučevali bi se lahko učenci praktično in ne le iz knjig o mlekarstvu in sirarstvu. Zelo zanemarjeno je v naši deželi oskrbovanje travnikov. Gotovo bo omenjena kmetija skrbela za to, da se travniki meljorirajo, bodisi že, da se po potrebi osuše, oziroma da se namakajo, da se opráščajo mahu, da se gnoje itd. Tu bodo učenci res spoznavali oskrbovanja travnikov, a le iz teoretičnega predavanja ne bodo o tem dobro poučeni.

Naši družbi že sedaj pomanjkuje na Poljanskem družbinem vrtu prostora za sadno drevesnico; na najeti kmetiji ypeljaló se bo gotovo tudi kolobarenje in bo ondi priredila se obširna drevesnica. V tej pa

bodo učenci zamogli najti temeljito praktično izvežbanje v sadjereji, kakor bi jim oskrbovanje in snazhenje odraslih dreves na omenjeni kmetiji, ki ima veliko sadnih vrtov, bilo mogoče razkazovati. Pouk o sadjereji brez vrtov pa je neuspešen. Visoki deželni zbor je v svojem posvetovanji že izrazil željo, da bi se več okrajnih gozdnih drevesnic napravilo, ker to bi dobavo gozdnih drevesnih sadik še bolj pospešilo in da je pogozdovanje za našo deželo pereče vprašanje, je pač vsestransko priznано. Učenci te nameravane šole torej bi tudi v gozdarstvu našli res praktičnega pouka dovolj. Ne bomo nadaljevali ter obširno navajali vse panoge gospodarstva, ker že iz teh naredb je razvidno, da bi zimska kmetijska šola res šele na takem posestvu našla pravi temelj in zagotovilo, da bi se kmetijski mladenči res uspešno v kratko odmerjenem času priučili v glavnih kmetijskih predmetih, kakor o živinoreji, poljedelstvu, sadjereji, gozdarstvu, o pridelovanji krmenskih rastlin, obdelovanji travnikov, o mlekarstvu in sirarstvu, itd. Le, ako bo pouk teoretičen-praktičen, nadejati se je res dobrega uspeha od zimske kmetijske šole, od le teoretičnega pouka pa bo malo koristi.

Na takem zavodu bilo bi mogoče prirejati tudi začasne večtedenske tečaje ali kurze, n. pr. le za eno panogo gozdarstva, n. pr. za mlekarstvo in sirarstvo; zopet drug za sadjarstvo ob času spomladanskem, v dobi cepljenja, zasajanja sadnih drevesc; jeseni o napravi mošta iz sadja, o pravilnem sušenji sadja i. d. Naš kmetijski gospodar le težko da svojega že odraslega, za delo že sposobnega sina od doma za dalje časa, n. pr. za dve leti; za nekaj tednov pa se bo popred odločil in skušnje učé, da se celo kmetski odrasli gospodarji sami udeležujejo takih temporenih kmetijskih kurzov in da je to neprecenljive vrednosti za pouk velike mase kmetovalcev, da se gospodarji sami udeležujejo takega pouka, je pač jasno; a tak pouk mora biti eminentno praktičen. V to bi bila zimska šola na omenjeni uzorni kmetiji pa ravno služivna. Ako bi torej visoki deželni zbor sprejel nasvet visokega deželnega odbora ter sklenil ustanoviti zimsko kmetijsko šolo, našel bi že vse predpogoje dane in imel bi le skrbeti za namestitev kmetijskega učitelja, ki bi po zimi poučeval na šoli, po leti pa prirejal temporene kurze in zvrševal nekatera popolna predavanja po dogovoru s sedajnim popotnim kmetijskim učiteljem in tajnikom naše družbe.

V nadi, da visoki deželni zbor uvažuje razloge navedene, prosi podpisani odbor, da visokoisti blagovolí uslišati našo v obči blagor in povzdigo govedoreje namenjeno prošnjo ter da blagovoli dovoliti za nakup ustanovne črede podpore . . . 2.000 gld. in posojila brezobrestnega podpore . . . 2.000 „ ter za vsakoletno zdrževanje pepinérije in kmetije, katero bo naš odbor vedno tako uravnaval, da bo služivna za praktični pouk učencev na zimski kmetijski šoli, letnega prispevka 1500 gld. Da pa bo visoki deželni zastop imel vpliv na vse to, sprejel je občni zbor v denašnjem občnem zboru, da se sestavi posebni kuratorij, v katerem bi imel visoki deželni odbor dva zastopnika, naš odbor tudi dva in visoka c. kr. vlada svojega. Ta kuratorij bi bilo

vrhovno vodstvo, ki bi sestavljal gospodarski načrt in nadzoroval sploh nameravano kmetijsko gospodarstvo.

C. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani
dne 30. oktobra 1890.

Predsednik:
Murnik.

Tajnik:
Pirc.

Jaz mislim, da v tej zadevi pač ne bo treba dosti govoriti, ker so gospodje poslanci že slišali, kaj se je nameravalo doseči s to prošnjo. Gospodarski odsek združen z finančnim odsekom, je imel pomislek proti tej prošnji zaradi tega, ker je proračun premalo jasno sestavljen in se ne da izračunirati, ali bode imela naprava pepinjere res uspeh, da bi se dobivali biki in junci cenejši nego dosedaj. Kar se tiče šole, pa sta imela odseka tudi svoje pomisleke. V pol letu, mislijo, da se bode poučevalo vse kmetijstvo in šola bi imela dober, morebiti še najugodnejši uspeh nego naša šola na Grmu, kjer se poučuje dve leti. Ali tega odsekova večina ni mogla verjeti, pač pa se je reklo, da se mora tu še pomisliti, da bi bilo celo mogoče, da bi ta šola naši šoli na Grmu škodovala. Iz teh ozirov in razlogov je večina gospodarskega in finančnega odseka sklenila, da se ta prošnja odkloni.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Berichterstatter beantragt die Abweisung dieser Petition. Wünscht Jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so bitte ich jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Petition ist abgelehnt. Der nächste Gegenstand der Tagesordnung, das ist der 16. Punkt, empfiehlt sich zu einer späteren Verhandlung, weil die Angelegenheit in vertraulicher Sitzung vorgetragen werden soll.

Wir übergehen daher zum 17. Punkte der Tagesordnung, das ist:

17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji dramatičnega društva v Ljubljani za izvanredno podporo.

17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des dramatischen Vereines in Laibach um Gewährung einer außerordentlichen Subvention.

Poročevalec Hribar :

Visoki deželni zbor! Slovensko dramatično društvo v Ljubljani je vložilo do visoke zbornice prošnjo, naj bi se mu z ozirom na bližajoče se otvorjenje novega deželnega gledališča dovolila izredna podpora, da mu bode mogoče dostojno se

pripraviti za preselitev. Dramatično društvo pripoveduje v prošnji, kaj je že dosedaj storilo za repertoire in kaj še misli storiti v bodočnosti; vendar pa dáje poglobitvi naglas onemu delu prošnje, kjer pravi, da mu je treba pridobiti si dostojne garderobe. Slovensko dramatično društvo ima res tako borno garderobo, da se ne upa nastopiti v deželnem gledališči; ker pa nima lastnih sredstev, da bi si pomagalo, obrača se do tistega faktorja, ki ima dolžnost storiti kaj za povzdigo slovenske dramatike in za napredek slovenskega dramatičnega slovstva. Finančni odsek je našel, da je prošnja opravičena, ker si dramatično društvo v resnici iz lastnih sredstev ne more preskrbeti čisto nove garderobe, ker mu s sedanjo garderobo nikakor ne bode mogoče nastopati v novem deželnem gledališči in ker vselej tudi ne bode mogoče dobivati je od ravnatelja nemškega gledališča na posodo. Zato predlaga:

„Visoki deželni zbor naj sklene, da se slovenskemu dramatičnemu društvu v Ljubljani za nakup garderobe dovoli iz deželnega zaklada izredna podpora 1.000 gl.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht Jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn dies nicht der Fall ist, so bitte ich jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen nun zum 18. Punkte der Tagesordnung, das ist:

18. Ustno poročilo finančnega odseka ob ustanovitvi mesta asistenta na kirurški oddelku deželne bolnice v Ljubljani (k prilogi 60.).

18. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in Betreff der Creierung einer Assistentenstelle auf der chirurgischen Abtheilung des Civilspitales in Laibach (zur Beilage 60.).

Poročevalec Višnikar :

Visoki deželni zbor! Poročati mi je v imenu finančnega odseka o poročilu deželnega odbora z nasvetom, da se ustanovi mesto asistenta na kirurški oddelku deželne bolnice v Ljubljani. Deželni odbor predlaga, kakor je razvidno iz priloge 60., ki je že dalje časa v rokah častitih gospodov poslancev, da se ustanovi mesto asistenta na bolnici v Ljubljani. Utemeljuje se predlog, kakor je razvidno iz priloge, s tem, da se na kirurški oddelku neprenehoma množi število bolnikov, in da edini primarij ne more zmagati vsega dela. Razun njega je nastavljen samo še en sekundarij, katerega naloga je, razun asistencije pri operacijah tudi še oskrbljevanje obvezil in zamudnega pisarniškega posla. Vsled tega morajo

bolniki, katere je treba operirati, dostikrat čakati po več dni, da pridejo na vrsto. Deželni odbor misli, da se bode s tem, da se bodo bolniki poprej operirali, veliko oskrbovalnih troškov prihranilo in meni, da vjub temu, da bi trošek za asistenta prirastel, skupni troški vendar postali manjši. Deželni odbor predlaga, da se ustanovi mesto asistenta z letno plačo 800 gld. in s prostim stanovanjem, ali finančni odsek je mislil, da bi bilo bolje, ako se dá asistentu stanarine 200 gld., mesto prostega stanovanja, in da je umestno, ako stanuje zunaj bolnice, ker bi se mu s tem dala prilika, ložje zvrševati tudi privatno prakso, in ker bi bilo sicer težko, pridobiti si dobro moč. V tem bi se tudi razločeval od sekundarijev, ki stanujejo v bolnici. Vsa stvar bi bila le pravična, in ako bi sam asistent ne bi mogel shajati, bi se vedno še lahko nastavil eden sekundarij. Troški na leto bi znašali 400 gld. Iz vseh teh razlogov predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1. Za kirurški oddelek deželne bolnice v Ljubljani ustanovi se mesto asistenta z letno plačo 800 gld. in s stanarino 200 gld.

2. Ta služba se sme podeliti le doktorju vsega zdravilstva, kateri je dovršil operacijski tečaj in sicer za zdaj po pogodbi proti polletni obojestranski odpovedbi.

3. Po dovršeni oddaji službe asistenta opusti se mesto jednega sekundarija ter se za kirurški in dermatologično-sifilitični oddelek nastavi le jeden sekundarij.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrer:

Ich eröffne die Generaldebatte. Wünscht jemand der Herren das Wort zu ergreifen?

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Prav z veseljem pozdravljam predloge, katere stavlja v imenu finančnega odseka častiti gospod poročevalec. Veseli me, da je deželni odbor prišel do prepričanja, da stanje v deželni bolnici ni tako, kakor bi odgovarjalo zahtevam sedanjega časa in nasledek ravno tega prepričanja je ono, kar nam danes predlaga finančni odsek pridružujoč se nasvetom deželnega odbora: da se namreč ustanovi na kirurškem oddelku deželne bolnice mesto asistenta in da se podeli ta služba doktorju vsega zdravilstva. Z vsem prepričanjem in z veseljem bodem glasoval za prvi in drugi predlog finančnega odseka; dovolil si pa bodem pozneje v nekem oziru staviti spreminjalni predlog, ker za tretji predlog finančnega odseka ne morem glasovati.

Pri tej priliki pa mi bodi dovoljeno, da napravim nekoliko opomb gledé naše deželne bolnice sploh in gledé kirurškega oddelka na tej bolnici posebej.

Ako se ustanovi mesto asistenta na kirurškem oddelku, skrbeti bode moral deželni odbor tudi, da bode ta asistent imel kaj dela, zakaj ustanoviti mesto za asistenta, kateri bi ne imel drugega dela, nego

— kakor velja to gledé sekundarijev, kateri so bili doslej na kirurškem oddelku — opazovati, kaj dela gospod primarij, ni naš namen in menim da to tudi ni ležeče v intencijah deželnega odbora. Predno se torej kirurški oddelek popolni in mesto asistenta oddá, nastal bode za deželni odbor nalog, da pretresava, kako bi se moralâ stvar urediti, da bode asistent na kirurškem oddelku tudi v resnici na korist deželi. Misel, ustanoviti tako novo mesto, je gotovo dobra, in odobravam popolnoma utemeljevanje, katero nam podaja deželni odbor v svojem poročilu; kajti ako se na kirurškem oddelku namesti asistent, kateri bode zvrševal tudi operacije, ne bodo bolniki ležali toliko časa na tem oddelku, kar bode prišlo na korist bolniškemu zakladu, ker ne bode toliko oskrbovalnih dni, kakor jih je bilo dosedaj.

Da se v deželni bolnici operacije ne zvršujejo tako hitro, kakor bi bilo želeli, omenjalo se je že lanskega leta, ko se je poročalo o proračunu bolniškega zaklada; omenjalo se je to tudi letos o enaki priliki in danes moram jaz to zopet naglašati, da bi bila to stvar gospoda poročevalca o § 7. letnega poročila. Kar se tiče gospoda primarija na kirurškem oddelku, nečem mu gledé strokovnega njegovega znanja očitati ničesar, ker priznavam, da je on vnet za svoj posel — morebiti še prevnet — in da je ravno ta gorečnost uzrok, da pušča ležati bolnike toliko časa, dokler jih more operovati sam in ne pripušča sekundarijem, da bi smeli zvrševati kake — in tudi najpodrejenejše — operacije ter se tako mogli vezhati v tem poslu. To je za deželo jako škodljivo, kajti zaradi tega si sekundarji ne morejo pridobiti toliko vednosti v kirurgiji, kolikor bi jim je bilo treba, da bi mogli pozneje tudi sami zvrševati operacije in zato nimamo na deželi dosti izvežbanih operaterjev. Če bi naši zdravniki, kateri gredó na kmete, — in večinoma so to taki, ki bi bili lahko imeli priliko v deželni bolnici vezhati se v operacijah — bili dobri operaterji, bi gotovo z dežele ne prihajalo toliko bolnikov v deželno bolnico in ljudstvo bi si prihranilo mnogo troškov. Na drugi strani pa bi tudi dežela prihranila mnogo oskrbnih troškov, ako bi se male operacije ne zvrševale edino le od primarija, temveč tudi od sekundarjev, in sicer s tem, da bi se bolniki ne puščali po toliko časa ležati na kirurškem oddelku.

Omeniti moram pa tudi še nekega drugega nedostatka. Mnogokrat nastaje gotovo potreba, da se kake male operacije zvrše naglo, ali bolniki morajo čakati, da pridejo na vrsto. Pa tudi veliko operovanih pride v tako stanje, da se morajo pozneje pri njih zvrševati v naglosti še take manjše operacije. To bi lahko opravljali sekundarji, kateri so vedno v bolnici, ali sedaj tega ne smejo, če je nujnost še tako velika, ker jim primarij tega ne dopušča in ker zapira celo pred njimi vse kirurške instrumente. To je vsekakor nezdravo stanje in deželni odbor moral bi skrbeti, da se ta stvar preuredi, zlasti da se omogoči sekundarjem operovanje v takih slučajih in ne da bi se pred njimi zapirali instrumenti. Doslej je imel od vsih sekundarjev, kar jih je bilo nameščenih v deželni bolnici, edino le doktor Kopriva

pravico, da je smel zvrševati male operacije, sicer pa nobeden sekundarijev ne more priti do kakoršnekoli operacije. V tem oziru je treba nekake odpomoči in mislim, da bi bilo veliko bolj pametno, ako bi gospod primarij, mesto da pred sekundariji dela neslane dov tipe, češ da bodeva s prijateljem dr. Tavčarjem obiskala bolnico, premišljeval raje, kako bi se bolj primerno in pametno dal urediti kirurški oddelek deželne bolnice.

Pri tej priliki moram omeniti še neke druge stvari, katera nam bode čudno osvetljevala ravnanje ravnateljstva deželne bolnice. Po splošnih pravilih, katera veljajo gledé deželnih dobrodejnih naprav, je vodstvo deželne bolnice podrejeno deželnemu odboru; deželni odbor je torej vrhovna oblast njena. Pa vender vem za slučaj, — in Vam vsem je ta slučaj znan — da se vodstvo deželne bolnice ni oziralo na odredbo deželnega odbora. Jaz mislim — upam, da ste vsi uganili — nameščenje primarija na okulističnem oddelku, gospoda dr. Bocka. Predno je deželni odbor izdal dekret, poklicalo ga je vodstvo deželne bolnice in mu priznalo iste pravice, kakor jih imajo ostali primariji. Istina je, da je visoki deželni zbor — po čudnih okoliščinah in po neki čudni konstelaciji — lanskega leta storil sklep, da naj se namesti dr. Bock kot primarij na oddelku za očesne bolezni. Vodstvo deželne bolnice je zvedelo za ta sklep morebiti po časnikih, ali to mu še ni dalo pravice zvrševati ga, ampak čakati bi bilo moralo, da bi mu ga bil naznanil deželni odbor. To se uradnim potom ni zgodilo in vender je poklicalo vodstvo deželne bolnice gospoda dr. Bocka, da nastopi službo primarija na oddelku za očesne bolezni.

Takoj prvi nastop gospoda dr. Bocka kot primarija, — oziram se pri tem nazaj na čas, ko še ni imel v rokah dekreta — bil je jako čuden; kajti gospod doktor Bock se je vedel tako oblastno, kakor da bi bil v resnici že imel v rokah dekret deželnega odbora, in postopal je nasproti sekundarijem, kakor da bi bil pravi njihov predstojnik. Po inštrukciji, in sicer po § 4. inštrukcije za sekundarije, imajo le ti pravico sprejemati bolnike v deželno bolnico in oddajati jih v posamezne oddelke. Gospod dr. Bock pa je ukazal vrtarju deželne bolnice, da ne sme naznaniti nikomur, če pridejo v bolnico očesni bolniki, temveč da morajo čakati, da on pride in odloči, ali bodo sprejeti ali ne. Vsled tega se je zgodilo, da so se bolniki, zlasti bolj premožni, gospodu dr. Bocku tudi pošiljali na dom. O tem dalje ne bodem govoril — to naj velja za privatno stvar — a koravno bi se ne smelo pri deželni bolnici postopati jednako. O tem torej ne bodem govoril, navedel bi pa jeden slučaj, kako je stvar vplivala na osebo . . . .

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Ich bitte zu entschuldigen, wenn ich den Herrn Redner unterbreche, aber ich glaube, wir sind bei der Creirung einer neuen Assistentenstelle auf der chirurgischen Abtheilung des Civilspitales und nicht bei der Kritik der Haltung der einzelnen Herren Primärärzte im Spitale.

Ich bitte, bei dem Gegenstande zu bleiben und Abschweifungen hintanzulassen.

Poslanec Hribar :

(nadaljuje:)

Prosim, mislim, da mi je prečastiti gospod predsednik storil krivico, ako me je opominjal k stvari. Govoril sem stvarno. Razprave vrše se o preuredbi deželne bolnice in vsak člen te visoke zbornice ima, kadar se govori ob uredbi kakega deželnega zavoda, pravico in dolžnost, opozarjati na ta ali oni nedostatek, ki ga je zasledil na tem zavodu. To, kar sem govoril, torej spada k stvari. Če pa misli gospod predsednik, da o gospodu dr. Bocku ne smem govoriti, sklicujem se na visoko zbornico, naj odloči ona. Prosim torej, da gospod predsednik vpraša visoko zbornico, ali smem o dr. Bocku naprej govoriti ali ne.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Nach meiner Ansicht gehören diese Angelegenheiten der internen Verwaltung des Spitals in den Wirkungskreis des Landesauschusses, resp. der Direction der Wohlthätigkeitsanstalten, und hat hierüber nicht der hohe Landtag zu entscheiden, ob dieser Gegenstand zur Discussion gehört, sondern das Präsidium; ich lehne es daher ab, den hohen Landtag hierüber zu befragen.

Poslanec Hribar :

(nadaljuje:)

Gospod predsednik je torej odločil, da ne smem govoriti o dr. Bocku. Dobro, naj obvelja njegova. Samo na neko opazko častitega gospoda predsednika mi bodi dovoljeno odgovoriti. Neopravičeno in popolnoma nerešnično je, da bi visoki deželni zbor ne imel pravice kritikovati uprave deželnih dobrodejnih naprav, nasprotno on nima samo pravice, ampak celo dolžnost to storiti. Govoril pa dalje ne bodem o dr. Bocku, temveč preidem na neko drugo zadevo, o kateri bodem storil nekaj opazek, katere se prav zelo tičejo stvari. Menim namreč razmer v deželni bolnici gledé paznikov. Dosedaj nameščale so paznike usmiljene sestre in to je bil uzrok, da so se menjavali vsake 3 do 4 dni ali vsaj vsak teden. Komaj je služboval paznik nekoliko dni na kiruršičnem oddelku, prestavljen je bil na drugi oddelek ali pa se je odpustil iz službe. Pazniško osobje pa je zlasti gledé operacij tako važno in bi bilo treba izurjenih močij za posel, katerega imajo opravljati, da je na vsak način potrebno, da bi deželni odbor premišljeval, ali bi ne imel on sam nameščati paznikov in bi se za naprej ne prepuščalo več usmiljenim sestram, da same odločujejo o tej stvari. Opozarjati moram, da v takem slučaju, ako bi deželni odbor sam si pridržal pravico nameščati paznike — (dr. Vošnjak: »Strežaje!«) — gospod dr. Vošnjak me koriguje, menda sploh ni zadovoljen, da govorim o deželni bolnici, no pa ker me koriguje, da to niso pazniki, temveč strežaji, recimo torej strežaji — ako bi to-

rej deželni odbor nastavljal strežaje in sicer stalno, utegnila bi dežela s tem dosti prihraniti. Strežaji bi se dobro izvežbali in bi mogli opravljati tudi še drug posel, katerega dosedaj niso imeli. Gotovo bi se dalo mnogo prihraniti, ako bi se nekafeze stvari prirejale v bolnici, mesto da se kupujejo drugod. Tako na primer karbolna voda, ki se sedaj naroča v apotekah, jodoform itd. To vse more se narejati doma, kakor se godi to po drugih bolnicah: zato naj bi deželni odbor razmišljal, ali bi ne kazalo paznikov nameščati stalno, da se tudi v takih stvareh izvežbajo in potem pa tudi, da morejo bolje pomagati primariju in sekundarijem pri operacijah in obvezah bolnikov. Bodi mi dovoljeno, da opozorim visoko zbornico še na neke nedostatke pri obiskovanji bolnikov. Obiskovanje bolnikov je praviloma dovoljeno od 12. do 4. ure popoldne. Žalibog se pa včasih zgodi, da se spuščajo obiskovalci tudi o drugih urah k bolnikom, tako da je onemogočeno nadzorstvo zdravnikom. Omenjal bi tu le jednega slučaja za dokaz, kake posledice morejo iz tega nastati. Neka bolnica, ki je bila ne dolgo prej operovana, dobila je ob uri, v kateri ni dovoljeno obiskovati bolnikov, od osebe, ki jo je obiskala, vina in jedil. Bilo jej je že skoro dobro in bila bi gotovo popolnoma ozdravela, ali ko se je prekomerno najedla in napila, morala je umreti. Torej tudi v tem oziru kaže se potreba, da deželni odbor strogo zaukaže, da se taki in jednaki neredi pri obiskovanji bolnikov ne bodo več vršili.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Ich muß den Herrn Redner nochmals unterbrechen und ihn ersuchen beim Gegenstande zu bleiben, wenn es so fort geht, werde ich genöthiget sein, ihm das Wort zu entziehen. Ich lasse nicht abweichen von dem Gegenstande, welcher in Verhandlung steht, und in Verhandlung steht die Creirung einer Assistentenstelle an der chirurgischen Abtheilung des Civilspitales. Die Kritik der Wohlthätigkeitsanstalten und der Vorgänge dajelbst gehört vielleicht zu einer anderen Debatte, aber nicht zu der, die wir gegenwärtig vor uns haben.

Poslanec Hribar :

(nadaljuje):

Dobro, prilika bode še prišla, da bodem mogel govoriti, akoravno moram naglašati, da se vse, kar sem do sedaj govoril, tiče deželne bolnice in strogo spada k stvari. Ako se mi pa na noben način ne pripušča o teh stvareh govoriti, potem ne morem dalje, ker se mi sicer odvzame beseda.

Prestopam torej k predlogom finančnega odseka. Nasvetuje se, da se ustanovi na kirurgičnem oddelku deželne bolnice mesto asistenta z letno plačo 800 gld. in stanarino 200 gld.; dalje, da se podeli to mesto doktorju vsega zdravilstva, kateri je dovršil operatorski kurz in sicer za sedaj proti polletni obojestranski odpovedi. Proti temu dvema predlogoma nimam ničesar in se strinjam popolnoma z njima; pač pa sem proti tretjemu predlogu, da se namreč

po oddaji službe asistenta odpusti iz službe jeden sekundarij, za kar ni navedeno nobenega uzroka, nego da se prihrani letnih 600 gld. in se proračun ne vzviša za celih 800 gld., kateri se imajo dati asistentu. Jaz sem proti temu predlogu in sicer v interesu službe. Obžaloval bi jako, če bi se nastavil na oddelku za kožne in sifilitične bolezni in na kirurgičnem oddelku le jeden sekundarij, kajti na kirurgičnem oddelku je toliko posla, da bi bilo nemogoče, da bi sekundarij zraven tega tudi še mogel opravljati posel na sifilitično - dermatologičnem oddelku. Stvar bi se dala težko kombinovati in zaradi tega bodem glasoval proti tretjemu predlogu in prosim, da se tudi visoka zbornica odloči za odklonitev tega predloga, ker je služba posebnega sekundarija na kirurgičnem oddelku velike važnosti, tolike važnosti, da ne gre gledati na prihranitev par stotakov.

Končam. Obžalujem le še jedenkrat, da se mi ni dovolilo obširneje govoriti o stvareh, katere spadajo v okvir današnje razprave, pridržujem si pa o njih govoriti o drugi priliki,

Poslanec dr. Vošnjak :

Visoki zbor! Ni treba misliti, da bi meni kritika gospoda poslanca Hribarja ne bila neljuba, naspotno trdim, da mi je prav ljubo, če se skuša nekaj, kar je v resnici slabega, odpraviti s primernimi nasveti. Dovoljeno pa mi bodi vender, da odgovarjam gospodu predgovorniku z nekoliko besedami, da konstatujem, koliko je pri tem, kar je on povedal, resničnega, in koliko ni resničnega. Prosim častitega gospoda namestnika gospoda deželnega glavarja za dovoljenje, da odgovarjam gospodu predgovorniku kratko in stvarno. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Saj tudi meni ni bilo dovoljeno govoriti!“) Konstatovati hočem le, kar se je krivega trdilo. Sicer bode še prišla prilika natančneje govoriti o stvari, za danes samo gledé nekaterih opazek ne morem dopuščati, da bi ostale brez odgovora. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Bodete pa takrat odgovarjali!“) Gospod poslanec Hribar je očital primariju kirurgičnega oddelka, da kirurgični instrumenti niso zmeraj pristopni za vsakega sekundarija. Če primarij zapira in skrbno hrani instrumente, pomisliti je treba, da ima on za nje odgovornost. Ako jih pa sekundarij potrebuje in jih hoče imeti, potem dobi ključ. Da bi se pa dragoceni instrumenti kar tako odprto puščali, da jih dobivajo strežaji v roke, to mislim, vender ne gre.

Kar se tiče opazke, da je vodstvo že poprej razdelilo sobe za bolne na očeh, predno je deželni odbor dovolil, je to resnica; ali deželni odbor je precej ukazal, da se mora dotična uredba preklicati in stvar spraviti v status quo ante. Kar se pa tiče trditve, da bi si bil gospod dr. Bock, predno je še imel dekret v rokah, prisvojil pravice primarija, to pa ni res. On ni smel ničesar podpisavati, nobenega recepta, nobenega nakaza za kuhinjo napraviti, temveč do zadnjega dné je podpisaval le primarij gospod dr. Fuchs in le on je bil formalno voditelj ophthalmologičnega oddelka. Ali je gospod dr. Bock res tirjal, da naj se mu bolniki na očeh predstavljajo,

predno se sprejmo v bolnico, tega ne vem, ali če je res, storil je to zaradi tega, ker so se bolniki sprejemali v pisarni in sicer tudi neozdravni bolniki na očeh, in zato je število mnogokrat preveč narastlo. Gosp. dr. Bock je torej le v interesu deželnega zaklada ravnal, ako jih je sam pregledal. ali so potrebni, da se sprejmejo v bolnico ali ne, kajti če so neozdravljivi, je boljše, da se ne sprejmejo, nego da se po cel teden in še delj oskrbujejo v bolnici ob deželnih troških.

Kar je trdil gospod predgovornik o karbolni vodi in v jodoforumu, moram reči, da se je deželni odbor že dostikrat pečal z vprašanjem, kako bi se dala precej dragocena antiseptična zdravila preskrbeti ceneje. Povprašal je drugod in prišle so tudi ponudbe, ali cene pa so bile take, kakor v tukajšnjih apothekah, in čudno bi bilo pač od deželnega odbora, ako bi bil torej zaslužek odvzel domačemu davkoplačevalcu in denar pošiljal v tuje kraje. Zato je ostalo pri tem, da se antiseptična zdravila kupujejo od tukajšnjega apotekarja. Cene so drugod ravno take, če pa niso nižje, potem bi ne bilo prav nič koristi pri tem, ako bi se naročevala zdravila od drugod.

Kar se tiče predloga gospoda poslanca Hribarja, naj se ne skrči število sekundarijev, moram reči, da se po mojem mnenji služba sekundarija na kirurgičnem in dermatologičnem oddelku lahko spoji, kar je tudi nasvetoval dotični primarij, ker se na dermatologičnem oddelku celi dan res ne potrebuje sekundarij. Kadar koli pa se bi pokazala potreba posebnega sekundarija na dermatologičnem oddelku, bode deželni odbor, če se dokaže nujna potreba, že skrbel, da stvar škode ne trpi.

Prosim torej, da se sprejmejo nasveti finančnega odseka.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Auf der Tagesordnung steht der mündliche Bericht des Finanzausschusses in Betreff der Creirung einer Assistentenstelle auf der chirurgischen Abtheilung des Civilspitales in Laibach. Ich werde mich strenge an die Tagesordnung halten und möchte dem Antrage gegenüber, welcher dahin zielt, daß trotz der Anstellung eines Assistenten mit 800 fl. und freier Wohnung doch zwei Secundärärzte belassen werden sollen, mich dafür aussprechen, wofür sich auch im Finanzausschusse die Majorität ausgesprochen und wie dies auch der letzte Herr Vorredner ausgeführt hat, daß es sich empfehlen dürfte eine Secundärärztenstelle für den Fall nicht zu besetzen, als ein Assistent gewonnen wird, weil nach den Erläuterungen der beteiligten Primärärzte die Nothwendigkeit hiezu nicht vorliegt. Thatsächlich hat einer der Primärärzte erklärt, daß er den ihm zugeheilten Secundärarzt nur ganz kurze Zeit und in geringem Maße benöthige. Es wird daher wahrscheinlich möglich sein, wenn der Assistent eintritt, die Diensteseintheilung so einzurichten, daß eine Secundärärztenstelle entbehrlich wird. Damit wäre eine Ersparung von 600 fl. und der Naturalwohnung verbunden, was in verschiedenen Richtungen, insbesondere mit Rücksicht auf den geringen Raum im Spitale sehr wünschenswert wäre.

Allerdings ist im Finanzausschusse auch erklärt worden, daß, wenn eine Secundärärztenstelle nicht besetzt wird, dies nur provisorisch der Fall sein soll und daß, wenn sich später die Nothwendigkeit hiezu ergeben sollte, auf Grundlage dieser Vorschläge auch eine Wiederbesetzung dieser Stelle nicht ausgeschlossen bleibt. Dies mit Bezug auf die Anträge, welche der erste Herr Redner in dieser Debatte gestellt hat und welche dahin zielen, daß die Secundärärztenstellen belassen werden sollen. Einige Bemerkungen aber, die mit Bezug auf den Dienst des Primärarztes der chirurgischen Abtheilung der Herr Redner gemacht hat, zwingen mich ihn und das ganze hohe Haus auf die Erklärungen aufmerksam zu machen, die über diesen Gegenstand unwidersprochen im Finanzausschusse abgegeben worden und die nach meiner Ansicht geeignet sind, die ganze Sachlage in ein anderes Licht zu stellen, als dies der Fall ist. Es ist gesagt worden, daß der Primärarzt der chirurgischen Abtheilung wegen mangelhaften Vertrauens oder, ich weiß nicht, aus welchen Gründen, — es ist seiner Person nicht nahegetreten worden, — die Eigenthümlichkeit habe die Secundärärzte nicht zur Dienstleistung zuzulassen und daß daraus zwei Nachtheile entspringen, die beide, wenn sie begründet sind, ernstlich ins Auge zu fassen wären. Der eine Nachtheil bestehe darin, daß für Operationszöglinge kein genügendes Material vorhanden sei, und zweitens, daß der Belagraum in der chirurgischen Abtheilung in zu hohem Grade in Anspruch genommen werde, weil die Operationen nicht so rasch, als dies wünschenswert wäre, durchgeführt werden. Ich bin nicht in der Lage aus eigener Anschauung über diese Verhältnisse zu sprechen, und würden diese Verhältnisse in anderer Weise im Ausschusse zur Sprache gebracht worden sein, so wäre es nach meiner Meinung unsere Pflicht gewesen zu untersuchen, ob die Beschwerden, die vorgebracht wurden, auch begründet sind; denn Beschwerden vorzubringen, ist leicht, sie zu beweisen, oft sehr schwer. Im Ausschusse ist aber diesen Bemerkungen des ersten Herrn Redners direct widersprochen worden und der Widerspruch hat ausdrückliche Anerkennung gefunden und gieng dahin, daß der Primärarzt der chirurgischen Abtheilung zu Zeiten nicht in der Lage gewesen sei über ein solches Material an Secundärärzten zu verfügen, denen er mit Beruhigung die Pflege der ihm anvertrauten Kranken hätte überlassen können. Wenn nun der Primärarzt in gewissenhafter Ausübung seiner Pflicht Operationen solchen Persönlichkeiten nicht anvertraut, deren Eignung er dies nicht zumuthen kann, so hat er nur seine Schuldigkeit gethan und es wäre viel mehr zu beklagen, wenn Operationen von ungeeigneten Personen durchgeführt werden, als wenn Dank der Fürsorge des Primärarztes keine derartigen Operationen stattfinden.

Diesen im Finanzausschusse anlässlich der Discussion über diesen Gegenstand in Gegenwart der Abgeordneten der Stadt Laibach vorgebrachten Behauptungen ist weiter nicht widersprochen worden; ich habe daher das Recht, sie als erwiesen anzunehmen und glaube, daß dem hohen Hause gedient wäre über diesen Gegenstand die vollste Aufklärung zu gewinnen.

Über die übrigen Sachen, die vorgebracht wurden, verbietet mir die Geschäftsordnung zu sprechen und ich würde nur wünschen, daß jedermann, der Behauptungen

tungen aufstellt, auch in der Lage wäre sie an geeigneter Stelle zu beweisen; Ort und Zeit, wo dies möglich sein wird, werden sich finden: dann werde ich in der Lage sein zu beweisen, ob die Dinge, die vorgebracht wurden, auch richtig sind.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Da ne bode treba častitemu gospodu predsedniku opominjati me na red, bodi mi dovoljeno, da spregovorim nekoliko besed prav strogo k stvari. Odgovoriti moram namreč neposrednemu gospodu predgovorniku na nekoliko opazek, katere se tičejo časti naših zdravnikov, ki so kot sekundariji nameščeni bili in so še nameščeni v deželni bolnici. On je dejal, da se je trdilo v finančnem odseku, in da se tej trditvi ni oporekalo, da namreč primarij ni imel takega zdravniškega materiala, kateremu bi bil mogel z lahko vestjo prepuščati operacije. To je jako veliko obdolženje naših zdravnikov in se tudi v finančnem odseku ni tako izrazilo. Gospod poročevalec deželnega odbora je v finančnem odseku le naglašal, da je imel primarij na kirurgičnem oddelku večinoma na razpolaganje le doktorande in ne doktorjev. Ugovarjati moram temu, kajti v poslednjem času so bili mnogi sekundarji doktorji vsega zdravilstva, ali tudi ti niso imeli prilike izvrševati operacij, izvzemši jedino le gospoda dra. Koprivo. Jaz v rešitev časti naših zdravnikov, kateri so bili nameščeni dosedaj v deželni bolnici kot sekundariji, protestujem proti očitaniu, da niso bili sposobni, da bi bili izvrševali operacije. Gotovo je pa, da niso sekundariji nameščeni v deželni bolnici, da ničesar ne profitujejo, in da se jim ne da prilika praktično se izvežbati, kajti sicer bi prišli iz bolnice brez prakse le kot teoretiki in to bi bilo v škodo ljudstvu, zdravstvu in deželnim financam.

Te kratke opazke naj zadostujejo. Dostavljam le še, da gledé drugih stvari, katerih sem prej omenjal, zamorem vedno odgovor dajati na pristojnem mestu in da zamorem služiti z dokazi za njihovo resničnost. Govoril nisem torej ničesar, kar bi ne mogel dokazati.

Poročevalec Višnikar:

Častiti gospod predgovornik je pojasnoval razmere na deželni bolnici v Ljubljani in kazal na nekatere nedostatke, ki se tam nahajajo. Meni razmere niso znane, omenjam pa, da je deželna bolnica podrejena deželnemu odboru in da je deželni odbor dolžan preiskati te razmere. Na nekatera očitanja gospoda predgovornika je že odgovarjal gospod poslanec dr. Vošnjak, jaz nimam temu ničesar dostavljati. Da se asistent nastavi zato, da bode pomagal pri operacijah, je jasno, in deželni odbor mora skrbeti za to, da se bode to tudi v resnici izvrševalo. Kar se tiče drugega sekundarija, pa mislim, da bode gospod deželni odbornik, ki je tudi zdravnik, bolj vedel, ali bode treba tudi drugega sekundarija ali ne. Ako se potreba pokaže, nastavlil se bode lahko zopet sekundarij, kajti odstranitev je le provizorična. Nasvetujem še enkrat, da se sprejmó predlogi finančnega odseka.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich eröffne die Spezialdebatte. Wünscht Jemand zum 1., 2. oder 3. Antrage das Wort?

(Ničče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, schreiten wir zur Abstimmung und ich ersuche den Herrn Berichterstatter den 1. Antrag verlesen zu wollen.

Poročevalec Višnikar:

(Bere 1. predlog, ki obvelja brez debate. — Liest den 1. Antrag, welcher ohne Debatte angenommen wird.)

(Bere 2. predlog, ki obvelja brez debate. — Liest den 2. Antrag, welcher ohne Debatte angenommen wird.)

(Bere 3. predlog. — Liest den 3. Antrag.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Bezüglich des 3. Antrages bemerke ich, daß der Anschauung des ersten Herrn Redners dadurch Rechnung getragen wird, daß die Herren, welche mit ihm übereinstimmen, gegen den Antrag des Finanzausschusses stimmen.

Ich ersuche also die Herren, welche dem 3. Antrage des Finanzausschusses ihre Zustimmung ertheilen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen. Wenn keine Einwendung dagegen erhoben wird, so werden wir sofort zur 3. Lesung schreiten.

(Ničče ne nasprotuje. — Wird kein Widerspruch erhoben.)

Nachdem Niemand eine Einwendung erhebt, ersuche ich die Herren, welche die soeben in 2. Lesung angenommenen Anträge auch in 3. Lesung annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge sind in 3. Lesung angenommen und somit der Gegenstand erlediget.

Wir übergehen zum 19. Punkte der Tagesordnung, daß ist:

19. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občin Semič, Suhorje, Vinica i. d. za podporo za napravo vodnjakov.

19. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinden Semitsch, Suhor, Weiniz u. a. um Subvention zur Errichtung von Cisternen.

Poročevalec Višnikar:

Poročati mi je dalje o prošnji občin Semič, Suhorje, Vinica, Kot, Adlešiče in Tribučje, okraja Črno-

maljskega, ki prosijo podpore za napravo vodnjakov. Prositelji pravijo, da je v ondotnem kraju voda slaba, da imajo večkrat epidemije, zlasti tifus in da je nujno treba vodnjakov in studenčnih reservoirov. Troški takih vodnjakov, katere hočejo napraviti, znašali bi 4000 gld. in troški za šest studenčnih reservoirov 3000 gld., skupaj torej 7000 gld. K tem troškom bi mogle prispevati le vasi Vušinska vas, Preloka in Gornje in Dolenje Sile z 5—8°/₁₀ naklado, druge občine so pa tako revne, da bi ne mogle ničesar dajati. Ker zadeva ni popolnoma pojasnena in godna in je treba še poizvedavanj, predlaga finančni odsek enako, kakor je to predlagal glede prošnje občine Adlešiče:

Predlog se glasi:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja občin Semiče, Suhorje, Kot, Adlešič, Tribučje in Vinica za podporo za napravo vodnjakov in vodovodov odstopa se deželnemu odboru, kateremu se naroča, da zadevo preiskuje po zvedencih ter odnosno napravi proračun.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht Jemand zu diesem Antrage zu sprechen?
(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen nun zum 20. Punkte der Tagesordnung, das ist:

20. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Janeza Martinšek-a iz Žirov za podporo vsled škode, pro- vzročene po nevihti.

20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Johann Martinšek von Saurach um Unterstützung in Folge von Elementarschäden.

Poročevalec ces. svétnik Murnik :

Visoki deželni zbor! Janez Martinšek v Žirovskem vrhu se je obrnil potom županstva do visokega zbora s prošnjo za nekoliko podpore, ker ga je dne 25. avgusta zadela velika nesreča, vsled viharja in toče. Navaja, da je bila letina tudi v prejšnjih letih slaba zaradi črva in drugih nadlog, tako da je moral narediti precej dolga. Finančni odsek, kateremu je znano, da je došlo že mnogo prošenj od poškodovanih po tem viharji in drugih elementarnih nezgodah in da je tudi visoka deželna vlada že več poročil e. kr. okrajnih glavarstev poslala deželnemu odboru, je mislil, ker take stvari spadajo v področje deželnega odbora, da je nemogoče rešiti te prošnje tukaj, temveč, da naj se odstopi deželnemu odboru,

da jo reši kakor druge take prošnje. Vsled tega predlaga finančni odsek:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja Janeza Martinška iz Žirovskega vrha se odstopa deželnemu odboru v rešitev.“

(Obvelja. Angenommen.)

21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva Kresniškega za podporo za popravo občinskih potov.

21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindecamtes Kresnik um Subvention behufs Herstel- lung von Gemeindewegen.

Poročevalec Višnikar :

Visoki deželni zbor! Poročati mi je o prošnji županstva Kresniškega za denarno podporo k popravni občinskih potov. Prosilci pravijo, da je srenjska pot okoli 3 ure dolga in da je ne rabi samo kresniška občina, ampak tudi druge sosedne občine, namreč: Smartno, Litija, Štange, Janjče itd.; dalje, da je cesta hudo razkopana vsled hudournikov in da je treba 2 novih mostov; da je občina revna, da plačuje direktnega davka samo 1.438 gld. 10 kr. in bi ne mogla velikih troškov sama plačati. Zatorej prosi občina izdatne podpore za popravo potov in zgradbo 2 mostov. Iz prošnje ni razvidno, kaka je ta pot, koliko bode poprava stala, kajti proračuna ni in torej se ne more vedeti, ali bi bilo umestno to občino podpirati ali ne. Finančni odsek torej predlaga:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja občine Kresnice za denarno podporo za popravo občinskih potov in zgradbo novih mostov se odstopa deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht Jemand der Herren zu dem vernommenen Antrage das Wort zu ergreifen?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Der Antrag ist angenommen.

Ich erlaube mir die Bemerkung, dass der 27. Punkt der Tagesordnung, das ist:

27. Ustno poročilo upravnega odseka glede učnih knjig za slovenske ljudske in srednje šole (k prilogi 57.)

27. Mündlicher Bericht des Verwaltungsaus-
schusses betreffend die Lehrbücher für slovenische Volks-
und Mittelschulen (zur Beilage 57)

mit dem 22. und 23. Punkte im Zusammenhange steht, resp. als Voraussetzung anzusehen ist für die Anträge, welche zu den Nummern 22 und 23 gestellt werden sollen. Ich erlaube mir daher den Vorschlag, dass zunächst der 27. Punkt der Tagesordnung in die Debatte gezogen werde und ersuche den Herrn Berichterstatter das Wort zu ergreifen.

27. Ustno poročilo upravnega odseka glede učnih knjig za slovenske ljudske in srednje šole (k prilogi 57.).

27. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Lehrbücher für slovenische Volks- und Mittelschulen (zur Beilage 57.).

Poročevalec Povše:

Visoki deželni zbor! V minulem zasedanji je dal visoki deželni zbor deželnemu odboru nalog, da potrebno ukrene glede izdaje slovenskih učnih knjig za ljudske, meščanske in tudi srednje šole. Deželni odbor je zvršil ta nalog s tem, da se je letos mesca januarija obrnil do deželnega šolskega sveta in prosil, da mu naznani učne knjige, katere je treba še izdati za slovenske ljudske in srednje šole. Na to je c. kr. deželni šolski svet z dopisom dne 14. oktobra 1890 naznanil deželnemu odboru, da je bila na dan 9. in 10. oktobra t. l. sklicana posebna anketa šolnikov in strokovnjakov, katere so se udeležili gg.: okrajni šolski nadzornik profesor Levec, Praprotnik, Senekovič, Wiesthaler in nekateri okrajni šolski nadzorniki. Ta anketa se je izrekla, da primanjkujejo za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih oziroma meščanskih šol berila in slovnice, za 6., 7. in 8. razred računice, knjige za zemljepisje, zgodovino, prirodopisje, naravoznanstvo, zemljepisni atlas in teorija k pevski knjigi. Gospodje ste gotovo brali nadrobno poročilo deželnega odbora, iz katerega je vidno, da bi bilo treba nemudno izdati s pomočjo deželnega odbora peto računico za osemrazredne ljudske šole in obrtnopisje za obrtne nadaljevalne šole. Anketa priznava neobhodno potrebo, da se popolnijo slovenske učne knjige ne le za srednje šole ampak tudi za večrazredne ljudske in za meščanske šole, oziroma tudi za obrtne nadaljevalne šole. Deželni šolski svet je sicer menil, da bi se bilo vendar dalo obravnavati z zalogo šolskih knjig in z c. kr. državno tiskarno, vendar pa se ne more vse nade na to polagati in zato je deželni odbor skrbel za to, da bi se stvar pospešila drugače. Deželni zbor se je pečal z enakim vprašanjem že pred 18 leti in je sklenil l. 1873. splošno, da vzame izdajanje slovenskih učnih knjig v svojo skrb in je dovolil deželnemu odboru kredit 10.000 gld. ter ga pooblastil, da sme izdajati svote v ta namen. Deželni odbor je preskrbel latinsko slovnico, latinske vaje in slovarja in je s tem omogočil, da so se slovenski dijaki na nižjem gimnaziju učili latinščine v slovenskem jeziku. Leta 1884. prejel je Kleinmayr in Bamberg za izdajo „aritmetike za učiteljsišča“ 200 gld. podpore in leta 1885. za izdajo „slovenskih latinskih vaj“ Wiesthalerjevih 150 gld. in za „vadbe v skladanji latinski“ prof. Kermavnerja 200 gld. V seji dne 19. septembra 1884 je sklenil deželni zbor naročiti deželnemu odboru, da naj dela na to, da se po slovenskih paralelkah tudi grški jezik poučuje slovenski. Vender se je do danes poučevalo na podlagi nemškega jezika v zvezi temu, da imamo nižje slovenske gimnazije. Leta 1884. dobil je Kleinmayr in Bamberg 500 gld. pod-

pore za izdajo fizike prof. Senekoviča in mineralogijo Erjavca, nekatere druge podpore sem že navedel.

Deželni odbor mora dobiti pooblastilo, da sme podpore dovoljevati za izdajanje slovenskih učnih knjig, da se odstrani ono ugovarjanje učne uprave, da namreč primanjkuje slovenskih učnih knjig.

Visoki deželni zbor razvidi torej, da so se učitelji in strokovnjaki z nova izrekli, ako hočemo, da bode pouk uspešen in to tudi v višjih šolah, treba je poskrbeti dotičnih knjig v slovenskem jeziku.

Deželni odbor navaja v poročilu, da bi bilo treba kakih 7.000—8.000 gld. Upravni odsek se je posvetoval o stvari in meni, da bi se našel kak modus, da bi deželni odbor podpiral izdajanje slovenskih učnih knjig, ker se je nadejati, da se bode našel knjigotržec, kateri bi prevzel izdajo, če se mu da v ta namen primerna podpora.

Upravni odsek torej predlaga:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Deželnemu odboru se naroča, da pri šolskih oblastvih dela na to, da se na slovenskih vzporednih razredih za grščino uvede slovenski učni jezik in polagoma tudi na višjih razredih gimnazij v Ljubljani in Novemestu za slovenske učence vpelje slovenski učni jezik.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol, potem obrtnih ljudskih nadaljevalnih in srednjih šol dovoljuje primerne podpore.

3.) V to svrhu dovoli se za leto 1891. svota 2000 gld. iz deželnega zaklada.

Der hohe Landtag wolle daher beschließen:

1.) Der Landesauschuss wird beauftragt bei den Schulbehörden dahin zu wirken, dass für das Griechische an den slovenischen Parallellclassen die slovenische Unterrichtssprache angeordnet und successive auch an den Oberclassen der Gymnasien in Laibach und Rudolfswert die slovenische Unterrichtssprache für die slovenischen Schüler eingeführt werde.

2.) Der Landesauschuss wird ermächtigt den Verlegern der für die 5., 6., 7. und 8. Classe der slovenischen Volksschulen beziehungsweise Bürgerschulen, für die gewerblichen Fortbildungsschulen und Mittelschulen nöthigen Lehrbücher entsprechende Subventionen zu bewilligen.

3.) Zu diesem Zwecke wird ein Credit von 2000 fl. aus dem Landesfonde pro 1891 bewilliget."

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich eröffne die Generaldebatte. Zum Worte haben sich gemeldet die Herren Abgeordneten Dr. Schaffer und Dr. Vošnjak.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Die Anträge des Verwaltungsausschusses, welche in Discussion stehen und die sich mit den Anträgen des Landesauschusses in der Beilage Nr. 57 decken, sind in gewissem Sinne von großem Umfange und weitgehender Bedeutung; sie streifen in sprachlicher Richtung

das ganze Gebiet der Unterrichtspolitik betreffend die Volks- und Mittelschulen.

Es wäre daher sehr einladend dieses ganze, zu weitreichenden Betrachtungen Anlaß bietende Gebiet zu betreten; allein angesichts der vorgerückten Stunde und angesichts des Standes der Session überhaupt, die nach meiner und wohl auch der anderen Herren Ansicht schon sehr zum Schlusse drängt, will ich mich bemühen nur die Bedenken, die ich gegen die Annahme dieser Anträge habe, in möglichst kurzer Form vorzubringen. Immerhin kann ich mich nicht enthalten meiner kurzen Erörterung ein Paar andere kurze Bemerkungen allgemeiner Natur voranzuschicken.

Ich glaube, daß die geehrten Herren in allen diesen Fragen — ich meine die sprachlichen Fragen, soweit sie das Gebiet des Unterrichtes betreffen — allzuleicht in die Gefahr kommen sich den obersten Grundsatz, der maßgebend sein muß, nicht vor Augen zu halten, den Grundsatz, daß die Sprache nur als Mittel, niemals als Zweck zu betrachten ist das ist zwar keine neue These, aber von großer Wichtigkeit auf dem Gebiete des Unterrichtswezens. Die Herren bekennen sich nur allzuleicht zu der Anschauung, daß der Staat und das Land dazu berufen sind, um gewissermassen von Amtswegen die Ausbildung der Sprachen vorzunehmen, als ob die Anstalten den Zweck hätten die Entwicklung und Verbreitung der Sprachen zu fördern, während thatsächlich nur das Umgekehrte richtig sein kann. Die Sprachen haben sich auf anderem Wege auszubilden und es ist dann Sache des Staates nach Maßgabe der Natur der Dinge, des Bedürfnisses, von diesen ausgebildeten Sprachen Gebrauch zu machen. Die Herren berufen sich auch hier auf den Grundsatz der Gleichberechtigung: die Förderung der Sprache sei eine Forderung der Gleichberechtigung. Es fällt mir nicht bei auf alle die Mißbräuche, die aus dem Grundsatz der Gleichberechtigung abgeleitet werden, einzugehen, ich bleibe bei der Unterrichtssprache. Die Gleichberechtigung auf dem Gebiete der Sprachen kann nie in dem Sinne aufgefaßt werden, wie z. B. die Gleichberechtigung der Staatsbürger vor dem Gesetze, Artikel XIX., besteht. Aber wenn auch hundert solche Artikel bestünden, so könnte doch von einer mechanischen Gleichberechtigung der Sprachen in dem Sinne, daß eine Sprache dieselbe Verwendung fände, wie die andere, keine Rede sein. Wer auf eine solche absolute Gleichberechtigung hin arbeiten würde, der würde auf eine colossale Verwirrung auf dem gesammten Gebiete der Verwaltung hinarbeiten und eine geordnete Verwaltung auf allen Gebieten, namentlich auch auf dem Unterrichtsgebiete unmöglich machen.

Wenn ich mich nun zu den Anträgen des Landesausschusses wende, so habe ich schon angedeutet, daß es sich hier darum handelt, von landeswegen eine Fabrication von Schulbüchern herbeizuführen. Es mag annehmungsweise, wenn mit der Herausgabe eines Werkes bedeutende wissenschaftliche Interessen verbunden sind und wenn ein bestimmtes hervorragendes Werk schon vorliegt, manchmal eine Unterstützung gewährt werden, aber die Bücherfabrication en gros liegt vollständig außerhalb des Berufes und der Competenz des Landtages und des Landes. Wenn ein wirkliches Bedürfnis vorhanden ist, so wird es anderweitig befriediget werden

und das ist auch bei Schulbüchern immer der Fall, von denen man weiß, daß sie Absatz finden werden. Darin ist ja der Maßstab des Bedürfnisses gelegen.

Der erste Antrag zielt darauf ab slovenische Parallellassen für den Unterricht im Griechischen zu ermöglichen, und in weiterer Linie zielt er auf ein slovenisches Obergymnasium ab. Ich will zugeben und anerkennen, daß die slovenische Sprache im Laufe der letzten Jahrzehnte ansehnliche Fortschritte auf dem Wege ihrer Ausbildung gemacht hat. Ob sie jedoch schon auf den Punkt gelangt ist, daß sie im Stande wäre jenes Gebiet zu beherrschen, welches eine Sprache beherrschen muß, wenn deren Einführung für alle Disciplinen am Obergymnasium gerechtfertiget sein soll, erscheint doch sehr fraglich. Es wird ja unter Umständen möglich sein im Wege der Übersetzung eine Anzahl von Büchern herzustellen, allein damit ist das Allerwenigste gethan. Sie müssen bedenken, daß mit den Lehrbüchern allein noch die Hauptsache nicht geschaffen ist; es handelt sich in einem viel wichtigeren Maße um die Schulliteratur für jeden einzelnen Gegenstand; diese ist, wie gesagt, noch viel wichtiger für den Unterricht am Gymnasium. Der Professor kann ohne sie nicht existieren und auch der Schüler nicht: das werden die Herren wohl aus eigener Erfahrung wissen. Wenn eine solche Literatur nicht vorhanden ist, so kann der Unterricht nur ein dürrer, mangelhafter, verkümmerter sein. Nun aber werden Sie, meine Herren, doch nicht in Abrede stellen, daß von einem Vorhandensein einer Schulliteratur in slovenischer Sprache nicht im entferntesten die Rede sein kann und auch in absehbarer Zeit keine Rede sein wird (Poljanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Aber der Anfang muß doch einmal gemacht werden“). Ganz richtig, es muß einmal ein Anfang gemacht werden, aber nicht auf dem Wege der Fabrication von Lehrbüchern, sondern die Sprache muß auf ein solches Niveau gebracht worden sein, daß die Schulbücher gleichsam nur als ein Niederschlag derselben erscheinen: dies ist der richtige Weg, nicht aber der umgekehrte. Nun, wenn nicht geleugnet werden kann, daß es unbedingt nothwendig sei, daß Lehrer und Schüler vollkommen mit der Literatur vertraut sein müssen, so ist es weit besser, rationeller und einfacher, daß der Unterricht in jener Sprache erteilt werde, in welcher die Lehrbücher bereits verfaßt sind und die Literatur vorhanden ist. Wir müssen aber noch weiter gehen.

Ich will nicht davon sprechen, wie es jetzt mit der Kenntnis der deutschen Sprache bei den Schülern der slovenischen Untergymnasien aussieht; geben wir zu, daß sie eine noch ausreichende Kenntnis derselben besitzen; allein, meine Herren, wir wissen ganz genau — das haben Fachmänner ausgesprochen, — wir stehen an der äußersten Grenze des deutschen Unterrichtes in den slovenischen Abtheilungen, wo bezüglich der verschiedenen Gegenstände noch die Möglichkeit vorhanden ist, daß die Schüler mit der Absolvierung des Gymnasiums eine genügende Kenntnis der deutschen Sprache sich verschaffen. Es unterliegt keinem Zweifel, daß, wenn Sie die deutsche Sprache nur mehr als Unterrichtssprache durch alle 8 Jahre behandeln wollten, die Schüler nimmer jene Kenntnis der deutschen Sprache erlangen würden, die nothwendig ist, um die Universitätsstudien zu absolviren, und auch nicht jene Kenntnis, die der Staat

von seinen Beamten, Ärzten u. s. w. verlangen muß. Sowie diese Dinge stehen, ist dies auch ein Grund, der dagegen spricht, daß der Ausbreitung des Wirkungskreises der slovenischen Sprache auf dem Gebiete des Obergymnasiums das Wort geredet werde.

Diesen Gegenstand will ich nur mit diesen wenigen Bemerkungen gestreift haben und wende mich nunmehr zu dem zweiten Antrage betreffend die Volksschulen. Im großen und ganzen ist die Volksschule bis inclusive der 4. Volksschulklasse schon jetzt vollständig so eingerichtet, wie es die Herren nur wünschen können. Sie haben selbst diesbezüglich keine Beschwerden mehr vorzubringen. Es handelt sich also nur mehr noch um die 6., 7. und 8. Klasse an den Volksschulen. Wie sieht es denn da aus? Wer die Verhältnisse kennt, der wird sagen, daß sechs-, beziehungsweise sieben- und achtclassige Volksschulen im ganzen Lande nur 2, vielleicht 3 existieren. Nun frage ich: stehen in Verhältnisse mit der Zahl dieser Schulen die finanziellen Opfer, die uns zugemuthet werden, um einige Lehrbücher auf dem ange-deuteten Wege herzustellen und für diese Paar Bücher die Summe von 8.000 fl. auszugeben? (Klic! na levi: — Ruße links: «oho!») Ich bitte, es steht im Berichte 2.000 fl. für heuer, dann für die Bücher 1—7 künftig im Ganzen 7.000 bis 8.000 fl.! Das ist ein ungeheueres Misverhältnis, welches mit dem Zwecke nach meiner Meinung in gar keinem Verhältnisse steht, abgesehen davon, daß manche dieser Lehrbücher: Geschichte, Naturgeschichte, Literaturgeschichte u. s. w. betreffend, nur einen minimalen Absatz haben und schon im Laufe von wenigen Jahren veraltet sein und, ehe der kleinste Theil dieser Bücher aufgebraucht ist, schon nicht mehr auf der Höhe ihrer Aufgabe stehen und von anderen überholt sein werden. Auch dieser Standpunkt ist es, der es mir mit einer sorgfamen Ueberlegung mit dem Gelde des Landes nicht vereinbarlich erscheinen läßt, 8.000 fl. — denn die 2.000 fl. sind, wie erwähnt, nur die erste Rate — für diese Zwecke in Aussicht zu nehmen.

Deshalb zunächst, weil diese Anträge, wie sie vorliegen, nicht in die Competenz des hohen Landtages fallen, zweitens nicht im Interesse des Bildungsbedürfnisses der Mittelschüler liegen, endlich weil die Kosten im schreiensten Widerspruche mit den Aufgaben, welche damit erreicht werden sollen, stehen: aus diesen Gründen werde ich gegen diese Anträge stimmen. (Klic! na desni: — Ruße rechts: „Sehr gut!“)

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Kader se oglašamo Slovenci za slovenske šole, vidimo čudno prikazen, da se nam gospodje z nasprotne (desne — rechten) strani vselej protivijo, kakor da bi mi Nemcem hoteli kratiti nemške šole. Mi Slovenci se nikdar nismo brigali za to, kako so urejene nemške šole, to stvar prepuščamo Nemcem; zahtevamo pa, da se nas ne ovira, če si hočemo osnovati pouk na naših šolah na narodni podlagi. Gospod predgovornik je pravo zadel, ako je trdil, da so ti predlogi deželnega odbora in upravnega odseka „von weitgehender Bedeutung“. Gotovo so jako važni in ker so eminentne važnosti, zato bodedo tudi zastavili vse moči, da se bodo zvršili. Mi smo v 17. letih, odkar je naučno

ministerstvo v to privolilo, da se nekateri predmeti na spodnji gimnaziji poučujejo slovenski, dosegli, da se je l. 1883. razširilo polje slovenskega učnega jezika, aili še sedaj se poučujejo nekateri predmeti celo v spodnji gimnaziji v nemškem jeziku. Še vedno nahajamo nedostatek, da se jeden predmet, namreč grščina, na spodnji gimnaziji poučuje nemški. Leta 1883. je deželni odbor, kakor je povedano v poročilu, prosil deželni šolski svet, da naj stavi zastran grškega jezika pri naučnem ministerstvu navsvet, da se uvede tudi za ta predmet slovenski učni jezik. Leta 1885. vršila se je dotična obravnava v deželnem šolskem svetu in ker je sedaj minulo že 5—6 let, lahko povem, da se je deželni šolski svet izrekel o mojem predlogu po svoji večini, naj se poučuje tudi grščina v slovenskem jeziku. Sedaj upokojeni deželni šolski nadzornik Smolej se je temu predlogu zelo protivil, kakor je to storil tudi sicer, kader je šlo za razširjenje slovenskega učnega jezika in stvar je šla tako daleč, da celo ni hotel več obdržati dotičnega referata, temveč sem jaz moral prevzeti referat in izdelati poročilo. Poročilo sem tudi izdelal in sicer s pomočjo gospodov profesorjev, katerim so najbolj znane razmere v naših šolah in kateri so mi vse razloge navedli, zakaj bi se moral dotični predmet poučevati v slovenskem jeziku. Ta referat je šel na Dunaj, vse pa je ostalo pri starem in se dandanes še grščina na spodnji gimnaziji poučuje v nemškem jeziku. Kak nedostatek je to za učitelje in učence, more povedati vsak učitelj, ki poučuje na slovenskih paralelkah, kajti v tretjem, pa tudi še v četrtem letu slovenski dijaki še niso dosti zmožni nemščine. Na drugi strani pa se mora pomisliti, da je ravno grščina tak jezik, ki ima mnogo sličnega s slovenskim jezikom, spominjam Vas samo na dual, in dijaki bi se silno lahko učili grščine, ako bi se poučevala slovenski. Tako pa vidimo mučiti se nesrečne dečke z grščino in zato je v tretjem letu toliko reprobiranih, ako jim ne spregledajo profesorji. Čisto umevno je torej, da za grščino zahtevamo slovenski učni jezik.

Pa tudi za gorenjo gimnazijo se moramo pogotovati, da se vsi predmeti, razun nemškega jezika poučujejo v slovenskem jeziku. Latinsčine se uče dijaki do 4. razreda slovenski, potem pa prestopijo v 5. razred in sedaj se morajo vaditi v tem predmetu v jeziku, ki jim še takrat ni popolnoma znan. Priznavati moram sicer, da se slovenski dijaki do 4. razreda precej nemškega jezika nauče, ali ne toliko, da bi vse predmete razumevali in se jih s pridom učili.

Gospod poslanec dr. Schaffer je trdil, da je jezik sredstvo in ne namen. Jaz moram temu oporekati. Jezik ima važno nalogo, da ohrani narod kot narod, da mu poda vse vire za pouk in ga uvrsti med druge izobražene narode, in narod, ki misli, da je jezik samo sredstvo, in da se ga lahko iznebi, tisti narod bode moralčno in gmotno propal. Jezik je tako važen, da mora vsak narod skrbeti in vse storiti, da se njegov jezik ohrani, da se izobrazijo in oliko, in da se tako postavi na višjo stopinjo, da se more primerjati z drugimi izobraženimi jeziki. In zato tudi ni res, kakor pravi gospod poslanec dr.

Schaffer, da je državi vse eno, kak jezik govore narodi v njenih deželah. Država, katera ima v svojem okviru razne narode, ima dolžnost, pomagati vsakemu narodu in skrbeti za njegov razvoj, kajti s tem bode država pomagala sama sebi. To je že državljanska dolžnost, katera velja za vsako državo; pri nas pa pride še to, da imamo član 19. državne osnovne postave in da ima torej država tudi postavno dolžnost skrbeti za razvoj vsake narodnosti. To je postavno določilo, katero smemo zmiraj citirati in katero zagotavlja vsim narodom, da se jim ohrani njih jezik. Vsak jezik, ki se govori v Avstriji, ima pravico, da se vpelje v uradih in šolah, in zato se ne more reči, da je zato pripraven le edini nemški. Pomisliti je, da se vsak jezik počasi razvija in da se razvija pri malih narodih počasneje, kakor pri velikih.

Sicer pa je za šolske knjige vlada v Avstriji v prejšnjih časih v obilni meri skrbela, in je pred 25 do 30 leti velike svote izdala za knjige za srednje šole ter se držala tega načela celo pod Stremayrjem in Konradom, da je skrbeti v tem oziru za vse narode. Tudi Slovence je podpiral Stremayr in dovolil je za izdajo slovarja dotičnim profesorjem remuneracije po 300 gld., dežela pa je prevzela le tisek. Pozneje je vlada odstopila od tega načela, ali, kakor mislim, po krivici. Srednje šole so državni zavodi, ker jih država vzdržuje, in torej je država dolžnost, da skrbi tudi za knjige. Če se posmehuje gospod dr. Schaffer in govori o umetni fabrikaciji učnih slovenskih knjig, velja to sploh za šolske knjige, katere so potrebne učencem, za slovstvo pa brez posebne veljavnosti. Kar se pa tiče celih bibliotek, katerih namen še nedostaja, omenjam, da dijaki še časa nimajo veliko drugega čitati, nego ravno šolske knjige. Ako gospod dr. Schaffer misli, da učenci iz slovenskih gimnazij ne bodo mogli prestopiti na univerzo, če bode nemški pouk tako omejen, mislim, da se tega pač ni treba bati. Že sedaj vidimo, da dijaki iz nižje gimnazije znajo toliko nemški, da za silo izhajajo. Uče se nemški kakih 4—5 ur na teden. Če bi se pa tudi na gorenji gimnaziji razširil slovenski učni jezik, ni prav nič dvomiti, da se bodo dijaki pri talentu, kateri je hvala Bogu dan našim slovenskim dijakom, toliko priučili nemškega jezika, da bodo izhajali, če tudi bodo morali na nemške univerze. Še celo iz Dalmacije, kjer se uče samo laški ali hrvatski, izhajajo dijaki na Dunajski ali Graški univerzi, bodi si kot juristi ali filologi, končajo svoje študije in se promovirajo doktorjem, kakor drugi vseučilišniki. Ta izgovor torej ne velja, ta stvar nas ne straši. Že l. 1873. nam je Stremayr obečal in je rekel, uprašanje glede učnega jezika v srednjih šolah se da rešiti le s tem, da se dajo Slovincem slovenske, Nemcem pa nemške srednje šole. Na tem stališču, kakor takrat minister Stremayr, stojimo danes tudi mi in zato se je v deželnem odboru in v deželnem šolskem svetu vedno potegovalo za slovenske šole. Troški za slovenske učne knjige, mislim, ne bodo znašali 8000 gld., kajti deželni odbor ne bode vsega plačeval, ampak našel se bode kak založnik, ki bode izdal knjige in zato dobil le kako primerno podporo, kakor na primer Kleinmayr in Bamberg, kateremu smo plačali 200 gld. ali 150 gld.

za eno knjigo, in če plačamo sedaj po 300—400 gld. bode to gotovo zadostovalo. Zato postavimo primeren znesek v proračun, da naši profesorji vidijo, da je resna volja deželnega zbora, da dosežemo slovenskih učnih knjig, in zato toplo podpiram predloge finančnega odseka.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor! Dovoljeno mi bodi, da z nekoliko besedami odgovarjam častitemu gospodu poslancu dr. Schafferju, kateri se je tudi pri tej priliki, kakor že mnogokrat poprej, oglasil ter se izrekel proti tej mali koncesiji, katero hočemo dati slovenski narodnosti s tem, da sprejmemo, kar predlaga finančni odsek. Pripoznavati moram, da to, kar navaja častiti gospod poslanec dr. Schaffer, nikakor ni novo. In če me je gospod poslanec njega ekscelencija baron Schwegel pozval, da naj dr. Schafferja zavrnem, opomnim, da so to fraze, ki so bile tolikrat govorjene v tej visoki zbornici in ravno tolikokrat zavrnene. Da se za naše šolstvo veliko premalo zgodi, o tem, mislim, ste vsi prepričani. Njega ekscelencija gospod baron Schwegel pa naj dovoli, da se tukaj nekoliko pečam z njegovo osebo. Vodja častite nemške opozicije, njega ekscelencija gospod baron Schwegel, ki se je izšolal slovenski, ki je rojen Slovenec in je bil pred dolgim, dolgim časom celo slovenski pesnik — njega ekscelencija nam je najboljši dokaz za to, kako potrebne so nam slovenske šole in kako pomanjkljive so bile dosedaj, ker bi sicer nam ne bila šola vzela takega talenta, da so bile šole slovenske že takrat, ko se je baron Schwegel šolal. Prepričan sem, da ne bi gospod baron potem nikdar ne bil prišel na ono (desno — redjte) stran, na katero ne sliši po svojem rojstvu, temveč sedel bi na tej (levi — linfen) strani visoke zbornice in ne na oni. Njega ekscelencija gospod baron Schwegel, vodja častite nemške opozicije, sam je torej najboljši dokaz proti trditvi gospoda dr. Schafferja, da ni pametno to, kar se danes predlaga. (Veselost na levi. — *weiterfeit linfs.*) Kar se tiče argumentov, katere častiti gospod poslanec dr. Schaffer vodi v boj, vidi se jim, da govornik ne hodi naravnost, ampak okrog vogla in da ne pove odkrito, kaj ima na srcu. Postavlja se na kosmopolitično stališče in pravi, da je jezik le sredstvo, da se umejemo in občujemo med saboj, in samo sredstvo, da se razširja kultura. Dobro, če se postavite na to stališče, potem ste sami s saboj v nasprotju!

Slovenski naš narod ni posebno olikan in izobražen, pa temu ni sam kriv, kajti vedno je bil v nemških rokah! Pač pa je to narod, ki ima najboljšo voljo napredovati in se olikati. Narod naš ima svoj jezik in to je jedino sredstvo, po katerem se more izobraževati. Če trdite, da je jezik samo sredstvo, potem morate glasovati za naš predlog, ker je naš jezik za narod slovenski edino in ob jednem pravo sredstvo, da se po njem izobražuje. Če nam pa pridete glede srednjih šol z nemškim jezikom, je to sredstvo, s katerim se ab origine ne da nič pričeti. Pač pa bode oni kaj opravil, kdor pride z jezikom, katerega umeje narod. Če se torej

gospod poslanec dr. Schaffer postavi na kosmopolitično stališče in pravi, da je jezik le sredstvo, potem zahteva logika, da glasuje z nami in ne proti predlogom odseka.

Kar se tiče druge opazke, da nam je najprej treba literature in potem šolskih knjig, slišali smo to že tolikokrat, da se nam ne more povedati nič več novega. Slišali smo to tudi v deželnem zboru mnogokrat. Kader pa na drugem mestu, v državnem zboru, pri vladi in odločilnih krogih zahtevamo narodno srednjo šolo, odgovarja se nam vedno, zakaj zahtevate vi narodno šolstvo, ko vendar nimate knjig. Tam se nam pravi, nimate knjig, zato vam ne damo slovenske gimnazije. Če pa hočemo knjige, pa pride gospod dr. Schaffer in pravi, ni vam jih treba, z njimi ne bodete ničesar dosegli. To načelo je napačno. Jaz pravim, da se je prej pisala prva šolska knjiga, nego je nastala literatura, kajti literatura je šele nasledek šolskih knjig. Kdor pravi, da nastane literatura poprej, ne govori logično. Razvitek je povsod, in tak razvitek je bil tudi na Hrvaškem, kjer imajo hvala Bogu zdatno in lepo slovo. Dalje se ne bom preprial s častitim gospodom tovarišem z one (desne — rečten) strani, ker vem, da se najina pota ne morejo srečati.

Pri konci svojega govora je povedal častiti gospod poslanec dr. Schaffer, zakaj je proti predlogom upravnega odseka. Povedal nam je, da se boji, ako se vpelje slovenski učni jezik tudi na gorenji gimnaziji, da se potem nikdo ne bode naučil nemščine. To je glavno jedro, boji se za nemški jezik in zato se naj umakne jezik, katerega govori ogromna večina prebivalstva naše dežele! Jaz mislim, da se naše prepričanje s takimi načeli ne bode dalo pobijati. Kar se pa tiče dr. Schafferja bojazni, da se dijaki na slovenski gimnaziji ne bodo naučili nemščine, je ta bojazen neutemeljena. Kdor stopi v javno življenje, mora umeti nemščino, in jaz mislim, da si je bode vsak dijak na gimnaziji lahko privadil, in če ne, potem je boljše, da zapusti gimnazij, kajti gotovo nima nikakega talenta.

Paziti pa moramo Slovenci na to, ako hočemo imeti prihodnost, in to je naše prvo načelo, da si pridobimo narodno šolstvo in protestirajte kolikor hočete, tega načela se bomo držali in prepričani bodite, da bode to v korist našemu narodu. Potem gospod poslanec velicega posestva dr. Schaffer protestuje proti temu, da bi se za slovenske učne knjige izdalo 8.000 gld. Da se bode izdalo 8.000 gld., kakor on trdi, to prav za prav ni tako; pa če bi šlo za 8.000 gld. bi to ne bilo nič preveč; če smo narodnjaki prišli v večino, moramo tudi za narodnost slovensko kaj storiti. Da bi v tak namen izdali tudi 8.000 gld., bi to ne bilo predrago. Čudno pa se mi zdi, da kaj tacega navaja ravno zastopnik velicega posestva. Berite vendar Dimitzovo zgodovino kranjsko. Kadar se je kak grof Turjaški ali kak drug plemič ženil, tedaj so prišli stanovi takoj „mit einer Ehrung“ in taka ženitev stala je deželo tudi več kakor 8.000 gld. Kot zastopnik tistega velicega posestva torej gospod dr. Schaffer ni bil poklican napravljati

toliko hrupa, če bi šlo tudi res za 8.000 gld., kakor ga je napravil!

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Abgeordnete Dr. Papež hat sich zu einem formellen Antrage das Wort erbeten.

Poslanec dr. Papež :

Predlagam konec debate.
(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Povše :

Visoki zbor! Národna gospoda predgovornika sta mi popolnoma olahkočila končno besedo v zagovor predlogov, katere stavlja upravni odsek in odkritosrčno moram izreči, da bi bilo nepotrebno ako bi tudi jaz veliko govoril o tej zadevi in zahtevi naroda slovenskega, o kateri se je tékom 20 let tako pogostoma govorilo. Le to še pristavljam, da je čisto prav, če vlada ali država ne stori svoje dolžnosti, da bi dala našemu narodu, ki je po državnih postavah enakopraven z drugimi narodi, podala učnih knjig, da to stori dežela in skrbi kolikor mogoče za povzdigo omike našega nadarjenega naroda. Mi hočemo, da bode naše uradništvo večše materinega jezika. Kader prosimo, da se uraduje za slovensko naše ljudstvo v slovenskem jeziku, očita se nam, da nimamo sposobnih uradnikov. Univerze bodo gotovo še dolgo nemške, in kje se naj torej bodoči uradnik uči slovenskega jezika, kakor ravno v gimnaziji, in zato pa zahteva narod slovenski, da se mu poučuje mladež na gimnaziji v slovenskem učnem jeziku. Bojazni gospoda dra. Schafferja, da se v slovenski gimnaziji nikdo ne bode priučil nemščine, moram oporekati, ministerijalni svétnik je prišel le v nižje razrede, pa prepričal se je, in to je faktum, da dijaki napredujejo prav dobro v nemščini. Če torej že dijaki v 4. rázredu toliko znajo, potem se pač ni bati, da bi se v višjem gimnaziji ne priučili popolnoma nemščine. Kar se tiče opazke g. dra. Schafferja, da hočemo izdati 8000 gld., je stvar drugačna. Ne zahtevamo, da deželni odbor prevzame izdajanje knjig, ampak le, da se dajejo podpore izdajatelju in pisatelju.

Če bode treba, bo dežela kako knjigo tudi sama izdala, pa knjigotržec, ki bi izdal knjige, se bode gotovo našel. Ker vidim, da se častitim gospodom mudi, končam v nadi, da národna večina te visoke zbornice vé, kaj ji veleva dolžnost do slovenskega naroda, in od gospodov zastopnikov veleposestva bi bil pričakoval, najti več naklonjenosti v tako vevlažnem vprašanji.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Ich eröffne die Spezialdebatte. Wünscht Jemand zu einem der Anträge das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bringe ich, wenn kein Widerspruch erfolgt, die Anträge gemeinschaftlich zur Abstimmung.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ich ersuche nun diejenigen Herren, welche den Anträgen des Verwaltungsausschusses zustimmen, sich zu erheben.

(Vsi predlogi obveljajo. — Alle Anträge werden angenommen.)

Ich erlaube mir den Vorschlag zu machen, daß sogleich zur 3. Lesung geschritten werde, und wenn kein Widerspruch erfolgt,

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

ersuche ich jene Herren, welche die soeben in 2. Lesung angenommenen Anträge auch in 3. Lesung genehmigen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen nun zum 22. Punkte. Der Herr Berichterstatter wünscht über die Punkte 22 und 23 gleichzeitig zu referiren.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter das Wort zu ergreifen.

22. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji šolskega vodja Ivana Lapajneti v Krškem za podporo za izdajo prirodopisja.

22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Schuldirektors Johann Lapajne in Gurkfeld um Subvention behufs Herausgabe der Naturlehre.

23. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učitelja dr. Tomaža Romiha v Krškem za podporo za izdajo „obrtnega knjigovodstva“.

23. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Lehrers Dr. Thomas Romih in Gurkfeld um Subvention behufs Herausgabe der „gewerblichen Buchführung“.

Poročevalec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Ivan Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem, obrnil se je z ozirom na predlog deželnega odbora, do deželnega zbora, da mu dovoli podporo za izdajo slovenskega prirodopisa za ljudske oziroma meščanske šole. Ravnotako tudi dr. Romih, učitelj na tej šoli, obrača se do deželnega zbora, da bi podpiral izdajo njegove knjige „obrtne knjigovodstvo“ za obrtne šole. Ker je visoki zbor ravno danes sklenil bil, da bode deželni odbor imel pravico pod-

pirati izdavatelje slovenskih učnih knjig, se ne spuščam nadrobno v vsebino teh prošenj in potrebo izdavanja takih knjig, temveč nasvetujem:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja se izroči deželnemu odboru, da se nanjo ozira pri zvrstitvi sklepa deželnega zbora o izdavanju šolskih knjig.“

„Prošnja se izroči deželnemu odboru, da se nanjo ozira pri zvrstitvi sklepa deželnega zbora o izdavanju šolskih knjig.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand zu diesen beiden Anträgen zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, so bringe ich beide Anträge gleichzeitig zur Abstimmung und bitte jene Herren, welche diesen Anträgen ihre Zustimmung erteilen, sich zu erheben.

(Oba predloga obveljata. — Beide Anträge werden angenommen.)

Wir übergehen nun zum Punkte 24 der Tagesordnung. Der Herr Abgeordnete Dr. Papež meldet sich zum Worte zu einem formellen Antrage; ich erteile ihm dasjelbe.

Poslanec dr. Papež:

Gledé na to, da imamo še o 6 točkah obravnavati, kar bi trajalo še dolgo časa, in z ozirom na to, da ima ob 1/25. uri upravni odsek svojo sejo, predlagam, da se seja sklene.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bringe den formellen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Papež sofort zur Abstimmung, und ersuche diejenigen Herren, welche für Schluß der Sitzung stimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Ich ersuche die Herren stehen zu bleiben, es ist zweifelhaft, ob der Antrag die Annahme des Hauses gefunden hat. 16 Herren stimmen für Schluß der Sitzung; ich ersuche um die Gegenprobe und bitte die Herren, welche gegen den Antrag stimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Der Antrag ist mit 16 gegen 13 Stimmen angenommen.

Bevor noch weitere Herren sich entfernen, möchte ich für das Präsidium die Ermächtigung des hohen Landtages erbitten, nachdem morgen das Namensfest Ihrer Majestät der Kaiserin von Oesterreich gefeiert wird, die allerunterthänigsten und herzlichsten Glückwünsche des Landtages zu Füßen Ihrer Majestät legen zu dürfen. Ich bitte den geehrten Herrn Landespräsidenten das Geeignete zu veranlassen.

K. k. Landespräsident Baron Winkler:

Ich werde nicht ermangeln die loyale Kundgebung des hohen Landtages an allerhöchster Stelle zur Kenntniss zu bringen.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bitte die Herren Ordner das Publikum zu erfuchen, sich zu entfernen. Es ist noch ein Gegenstand in geheimer Sitzung zu erledigen.

Ich schliesse die öffentliche Sitzung.

(Javna seja prestane ob 3¹/₄ uri popoldne, ter se zopet otvarja ob 3¹/₂ uri. — Die öffentliche Sitzung wird um 3¹/₄ Uhr Nachmittag unterbrochen und um 3¹/₂ Uhr wieder eröffnet.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich eröffne die öffentliche Sitzung.

16. Ustno poročilo finančnega odseka o neki personalni stvari.

16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in einer Personal-Angelegenheit.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich habe in öffentlicher Sitzung zunächst den in der geheimen Sitzung gefassten Beschluss dahin zu publiziren, dass der hohe Landtag den Antrag des Finanzausschusses, wornach dem Gesuchsteller Johann Kozjek die nachtheiligen Folgen zu erlassen wären, genehmiget hat.

Ich habe auch mitzutheilen, dass der Verwaltungsausschuss die Bitte des Herrn Anton Koblar, Kuraten an der Zwangsarbeitsanstalt, um Definitivklärung seiner Stellung dem Finanzausschusse zur Erledigung abgetreten hat, nachdem es sich hier um eine finanzielle Maßregel handelt.

Weiters habe ich mitzutheilen, dass der Finanzausschuss die Bitte des Treffener Bezirksstrafenausschusses dem Verwaltungsausschusse zur Erledigung ab-

getreten hat, weil es sich um keine Angelegenheit finanzieller, sondern nur administrativer Natur handelt. Diese Petition wird daher dem Verwaltungsausschusse zugehen.

Ich habe weiters mitzutheilen, dass der Finanzausschuss Mittwoch den 19. November um 4 Uhr Nachmittags seine Sitzung abhält; weiters, dass der Verwaltungsausschuss heute Nachmittag um 1¹/₂ Uhr sich versammelt und dass der Rechenschaftsberichts-ausschuss morgen Nachmittag um 4 Uhr eine Sitzung hat. Der Ausschuss für die Unterfrainer-Bahnen wird für morgen um 10 Uhr zur Sitzung geladen.

Der Obmann dieses Ausschusses hat sich zum Worte gemeldet

Poslanec Grasselli:

Odsek za dolenske železnice se je posvetoval o predlogi, katera mu je bila izročena, in gospod poročevalec je precéj gotov s svojim poročilom tako, da bode odsek jutri dokončal svoje delo. Utegne pa vsa visoka zbornica želeti, da se jej podajo v marsičem kaka pojasnila, katerih ne kaže dajati v javni seji, in zaradi tega predlagam, da se jutri dopoldne ob 1¹/₂12. uri snide pomnoženi železnični odsek, namreč odsek pomnožen z vsemi članovi visoke zbornice, kateri dosedaj niso prisostovali posvetovanju odsekovemu. Pritegnil je sicer odsek že štiri gosode poslance, ki so ob jednem članovi železničnega konzorcija, utegne pa biti umestno in koristno, da pride stvar na razgovor pred vso zbornico kot komitetom, predno bode na dnevnem redu javne seje, in baš zato predlagam, da se jutri po končani obravnavi ožjega odseka, in sicer ob 1¹/₂12. uri dopoldne snide vsa zbornica, da se posvetuje o stvari in o predlogih, katere bode naznanil gospod poročevalec odseka za dolenske železnice.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bitte die geehrten Herren diese Einladung zur Kenntniss zu nehmen.

Die nächste Sitzung findet Donnerstag am 20. d. M. um 10 Uhr Vormittag statt und zwar mit nachstehender Tagesordnung:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Ich erkläre hiemit die Sitzung für geschlossen.

Konec seje ob 3. uri 45 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 3 Uhr 45 Min. Nachmittag.

